

genç
LGBTI+
DERNEĞİ

ARAŞTIRMA RAPORU
COVID-19 SALGININDA
LGBTI+ TOPLULUĞUNUN
DURUMU

Avrupa
Birliđi sivil
düşün

COVID-19 SALGININDA LGBTİ+ TOPLULUĞUNUN DURUMU

ARAŞTIRMA RAPORU

Hazırlayanlar

Aras Örgen
Duygu Yayla
ŐimŐek YiĐit Yücel

Editör

BarıŐ Azar

Yayımlayan

Genç Lezbiyen Gey Biseksüel Trans İnterseks Gençlik Çalışmaları
ve Dayanışma Derneği (Genç LGBTİ+)

AĐustos 2020, İZMİR

Alsancak Mah. Kıbrıs Şehitleri Cad. 151/8 Konak, İzmir

dernek@genclgbti.org

www.genclgbti.org

+90 (232) 464 0330

Bu rapor Avrupa BirliĐi Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa BirliĐi desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla Genç LGBTİ+ DerneĐine aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

İçindekiler

Biz Kimiz?.....	3
1. GİRİŞ	4
Araştırmanın Özeti	4
Araştırmayı neden hazırladık?.....	6
Araştırma ile neyi ortaya koymayı hedefliyoruz?.....	7
Kısaltmalar.....	8
Sözlük	8
2. DEMOGRAFİK BİLGİLER	11
3. SAĞLIK DURUMU.....	14
4. BARINMA.....	18
5. EKONOMİK DURUM	25
6. RUH SAĞLIĞI DURUMU	29
7. SOSYAL ETKİLER.....	38
8. EĞİTİM DURUMU	42
9. ŞİDDET DENEYİMİ	47
10. SONUÇ.....	50
11. ÖNERİ VE TALEPLER.....	56

Biz Kimiz?

Genç LGBTİ+ Derneği (Tam adı Genç Lezbiyen Gey Biseksüel Trans İnterseks Gençlik Çalışmaları ve Dayanışma Derneği), LGBTİ+ gençlerin sorunlarını araştırmayı, bu sorunları gündemleştirmeyi, çözüm önerileri sunmayı ve LGBTİ+ gençlere kendilerini ifade edebilecekleri alanlar açmayı amaçlamaktadır. Homofobi, bifobi, transfobi, interfobi, artıfobi, zenofobi, hivfobi, heteroseksizm, cinsiyetçilik, ırkçılık gibi daha pek çok ayrımcılık türüne karşıdır ve ayrımcılığın her türüyle mücadele etmeyi amaçlar. Militarizme, ataerkil düzene, tüm baskı ve tahakküm araçlarına karşıdır. Barınma, eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaçlara erişim hakkı için çalışmalar, gençlik hakkı, cinsel haklar, sosyal faaliyetler, hak savunuculuğu, nefret suçlarıyla mücadele ve akran desteği derneğin temel faaliyet alanını tanımlar. LGBTİ+ gençler derneğin öncelikli çalışma alanını oluştursa da LGBTİ+ hareketini ilgilendiren konular da çalışma alanı içinde yer alır ve her yaş grubundan insan dernek çalışmalarında yer alabilir, dernek hizmetlerinden faydalanabilir. En büyük gücün dayanışma olduğuna inanır ve toplumun her kesiminden insanı mücadeleyi büyütme için bir araya gelmeye çağırır.

1. GİRİŞ

Araştırmanın Özeti

Araştırmaya 2020 yılının Mayıs ve haziran aylarında toplamda 259 kişi katılmıştır. Elde edilen verilerden 7 tanesi katılımcıların LGBTİ+ olmadıklarını belirtmeleri sebebiyle araştırma örnekleminde çıkarılmış ve 252 katılımcıdan elde edilen veriler analiz edilmiştir. Veriler, çevrimiçi olarak toplanmıştır. Örneklem; ağırlıklı olarak genç, lisans düzeyinde eğitim alan ve lisans mezunu, büyükşehirlerde yaşayan katılımcılardan oluşmaktadır. Katılımcıların %88'i 17–35 yaş arası arasında; %59'u lisans öğrencisi ve lisans mezunlarından oluşmakta ve %73'ünden fazlası ise pandemi öncesi ve sırasında büyükşehirlerde yaşamaktadır. Katılımcıların %44'ü cinsiyetlerini erkek, %31'i kadın, %18'i non-binary olarak; %54'ü ise cinsel yönelimlerini eşcinsel ve %37'si bi(+)seksüel şemsiye içerisinde ifade etmiştir. Bununla birlikte katılımcıların yalnızca %12'si kendini trans olarak tanımlarken ve örneklemin yalnızca %6'sını interseks katılımcılar oluşturmaktadır. Bu bilgiler ışığında araştırma katılımcılarının çoğunlukla natrans (cis), erkek, interseks olmayan ve eşcinsel katılımcılardan oluştuğu söylenebilir.

Araştırmanın ele aldığı sorun alanlarına ilişkin veriler incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun engeli ve kronik hastalığı olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların %23'ü sağlık hizmetlerine ve ilaca erişimde sorun yaşamış; %15'i ise sağlık güvencesi olmadığını belirtmiştir. COVID-19 pandemisi süresince katılımcıların %32'si pandeminin kendi sağlık durumlarını olumsuz etkilediğini belirtmiştir. En sık iletilen sorunlar ise psikiyatri biriminin randevularının ertelenmesi, beden uyum sürecinde olan trans kişilerin ilaç yazdırılmaması ile HIV ve HPV testleri ve ilaçlarının alınmaması olmuştur.

Barınma alanına ilişkin veriler, katılımcıların %38'inin yaşadıkları yerlerden çıkmak zorunda kaldığını ve bu kişilerin %68'inin de şehir değiştirmek zorunda kaldığını ortaya koymuştur. Hane değiştirmek zorunda kalan LGBTİ+'ların ise genellikle büyük şehirlerden küçük şehirlere taşınmışlardır.

Pandeminin, LGBTİ+ topluluğunun ekonomik durumu üzerine etkisine bakıldığında, katılımcıların %61'inin pandemi öncesinde çalışmadığını bu nedenle ekonomik durumlarında bir değişiklik olmadığı görülmüştür. Pandemi öncesi çalışmayan kesimin büyük bir çoğunluğunun öğrenciler oluşturmaktadır. Bununla birlikte eğlence sektörü çalışanları ve seks işçileri, işlerini tamamen kaybetmişler ve özellikle seks işçileri, sağlık tedbirleri kapsamında çalışmak istemediklerini veya mecburen çalışmaya devam ettiklerini belirtmiştir. Katılımcıların yalnızca %25'i aynı ve/veya nakdi yardımlara başvurmuş; %1,5'i olumlu, %23'ü olumsuz, %75,5'i ise herhangi bir dönüş almadıkları belirtmişlerdir.

Sonuçlara göre; katılımcılar genel olarak pandemi sürecinde, öncesine kıyasla psikolojik iyilik hallerini anlamlı düzeyde "daha olumsuz" olarak değerlendirmiştir. Katılımcılar, pandemi öncesi (%75,7) ve sırasında (%88,8) çoğunlukla psikolojik destek almamıştır/alamamıştır. Pandemi süreci öncesinde en çok destek alınan kurumlar devlet kurumları iken pandemi sırasında en çok destek alınan kurumlar özel sektöre bağlı kurumlar olmuştur. Yanı sıra en çok destek alınan uzmanların psikologlar ve psikiyatristler; en yaygın desteğe başvuru nedenleri ise anksiyete ve depresif duygu durumuyla ilişkili sorunlar olarak belirtilmiştir. Katılımcıların en çok yaşadığı güçlüklerden bir diğeri ise 'aile yanında kalma zorunluğu' olmuştur.

Pandemi süreci, LGBTİ+ topluluğunu sosyalleşme bakımından pek çok kişiyi etkilediği gibi olumsuz etkilemiştir. LGBTİ+'ların en sık sosyalleştiği yerler olan kafe ve barların uzun süre kapalı kalması, parkların limiti kullanımda olması, sinema, kuaför ve salonların kapalı olması özneli olumsuz etkilemiş, yalnızlık hissini arttırmış ve anksiyete düzeyini yükseltmiştir. Araştırmaya göre çoğu kişi sağlık tedbirlerini anlamlı bulsa da katılımcıların çoğu fiziksel sosyalleşmenin hayatlarından çıkışını olumsuz değerlendirmiştir. Katılımcıların %74'ü farklı sıklıklarla LGBTİ+ örgütlerinin kültürel/sanatsal etkinlikler, partiler, kamusal alandaki etkinlikler, eğitim ve destek grubu aktiviteleri gibi çalışmalarına katılmakta ve pandemi sürecinde tüm bu etkinliklerin yapılamıyor oluşu nedeniyle sosyal desteklerinde kayıp yaşamıştır.

Eğitim durumuna ilişkin veriler incelendiğinde ise COVID-19 pandemisi sırasında katılımcıların %75'inin online olarak eğitimini devam ettirebildiği görülmekle birlikte teknik sorunlar (internet bağlantısı, eğitim platformu sisteminde yaşanan altyapı sorunları, bilgisayara erişim vb.), bireysel güçlükler (motivasyon düşüklüğü, odaklanma zorluğu, stres, kaygı vb.), eğitim sürecine ilişkin sorunlar (eğitim niteliğinde düşüş, öğretim görevlileriyle iletişim sorunları, ders materyallerinin sağlanamaması vb.) olduğu belirtilmiştir. Online eğitimin yanı sıra eğitim hayatına ilişkin değişikliklerin ise %87 oranında olumsuz yönde olduğu görülmüştür.

Son olarak ise şiddet deneyimine ilişkin elde edilen veriler, katılımcıların %30'u pandemi sürecinde şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Şiddete maruz bırakılan katılımcıların %56'sı ev içi, %53'ü duygusal, %48'i sözlü %22'si ekonomik, %12'si fiziksel, %3'ü cinsel ve %22'si siber şiddete maruz bırakılmakla birlikte katılımcıların %24'ü şiddet tehdidine maruz bırakılmıştır. Şiddete maruz kalan katılımcıların %44'ü maruz kaldığı şiddetin doğrudan ya da dolaylı olarak LGBTİ+ olmasıyla bir ilgisi olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte ise şiddete maruz bırakılan katılımcıların yalnızca %8'inin maruz bırakıldığı şiddete ilişkin herhangi bir kuruma başvuruda bulunduğu kaydedilmiştir.

Araştırmayı neden hazırladık?

COVID-19 pandemisi; virüsün ortaya çıkışının tespit edilmesi ve yayılma hızıyla birlikte gerekli önlemleri almak konusunda hükümetlere yeteri kadar zaman tanımayarak tüm dünyayı olumsuz etkiledi. Binlerce insan hayatını kaybetti, hastanelerin kapasitelerini aşan sayıda hastalar nedeniyle pek çok kişi uygun tedaviye erişemedi. Bununla birlikte hem dünya çapında hem de Türkiye'de pek çok kişi işinden çıkartıldı ya da çalıştığı sektör işleyemez hale geldi. Bu durumun sonucu olarak toplumun önemli bir kesimi, temel ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşamını sürdürebilmek için hükümetlerin ve yerel otoritelerin sağlayacağı desteklere bağımlı hale geldi. Sağlanan aynı ve nakdi desteklerin pek çok kişi ve hane için yetersiz veya hiç olmaması barınma, gıdaya erişim, sağlık durumu ve ruh sağlığı açısından ciddi olumsuz etkiler yarattı. Geline bu noktayla birlikte derinleşen ekonomik sorunlar karşısında hükümet, bankaların da iş birliğiyle ihtiyaç sahiplerine koşulsuz kredi imkanı sağlayacağı vaadinde bulunmakla birlikte söz konusu

krediler bahsedildiği gibi her vatandaşa verilen bir hak olmadı. Genel olarak borçlanma yoluyla yaşanan sorunların üstesinden gelinmeye çalışılmakla birlikte bu borçlanmanın daha büyük ekonomik problemlere yol açacağı değerlendirilmektedir.

Pandeminin neden olduğu ölüm ve hastalanma gibi fiziksel etkilerin yanı sıra alınan önlemler kapsamında yer alan fiziksel mesafe koyma, pek çok sosyalleşme alanının kapatılması veya kullanılmasının risk taşıması, iletişim biçimlerinin değişmek durumunda kalması gibi ani ve büyük değişimlerin psikolojik olarak da olumsuz ciddi etkileri olduğu gözlemlendi. Pek çok kişi hastalıktan korunma ve bulaştırmaya ilişkin sağlık kaygısı, yakınlarının kaybetmeye ilişkin korku ve kaygı deneyimledi; sosyal ilişkileri ve destek mekanizmalarının da işlemeyişi veya kaybı nedeniyle zaten artan kaygı, depresif ruh hali ve stres gibi duygu değişimleri psikolojik iyi oluş halini olumsuz etkiledi. Sosyal izolasyon, kişisel karantina, sokağa çıkma yasağı gibi önlemler virüsün bulaşma riskini en aza indirmesi bakımından kuşkusuz gerekli önlemler olsa da yaşadığı hane içinde sorun yaşayan birçok kişi için zorlayıcı ve hatta riskli oldu.

Söz konusu değişimleri yaşadığımız ve gözlemlediğimiz COVID-19 pandemisi sürecinde Genç LGBTİ+ Derneği, ortaya çıkan “yeni” koşullar ve önlemlerin toplum içerisinde dezavantajlı olarak konumlandırılmış bir grup olan LGBTİ+’lara etkisini ortaya koymak amacıyla Türkiye genelinde yaşayan katılımcıların sağlık, barınma, ekonomik durum, ruh sağlığı, sosyal etki ve şiddet deneyimi alanlarındaki durumlarını araştırmayı hedeflemektedir.

Araştırma ile neyi ortaya koymayı hedefliyoruz?

Pandemi nedeniyle ortaya çıkan olumsuz sonuçlar için alınan önlem ve sağlanan desteklerin bazı durumlarda ve bazı grupların ihtiyaçlarını karşılamakta yeterli olmadığı görülmektedir. Toplumun her kesiminin bir biçimde etkilendiği salgınla mücadele sürecinde LGBTİ+’lar, varoluşları sebebiyle birçok alanda farklı biçimlerde de etkilenmişlerdir. Bu araştırmayla birlikte makro düzeyde tüm dünya ve Türkiye özelinde toplumun hemen hemen tamamı için geçerli olan sorun alanlarının LGBTİ+’lar hayatlarındaki karşılıkları ve grubun kendine özgü sorunlarını ortaya koyabilmeyi amaçlıyoruz. LGBTİ+’ların işten çıkarıldığı, gelir

kaynaklarını kaybettiği, birlikte yaşamak istemedikleri atanmış ailelerinin yaşadıkları evlere zorunlu olarak döndüğü ve sosyal desteklerini kaybettiği bu dönemde hayatları boyunca maruz bırakıldıkları ayrımcılık ve şiddetin ilk önce genellikle atanmış aileleri tarafından ev içinde uygulandığı ve bununla birlikte grup içerisinde psikolojik, ilişkisel ve sosyal destek edinebildiği bir topluluk olduğu göz önüne alındığında yaşanabilecek olası problemleri gözler önüne sermek istiyoruz. Maruz bırakılan fiziksel, psikolojik şiddet; iş yeri ve pek çok diğer kamusal alanda ayrımcılık nedeniyle ruh sağlığı desteğine “normal” koşullarda dahi özellikle ihtiyaç duyabilen LGBTİ+ toplumunun bu süreçte psikolojik olarak nasıl etkilendiğini ve maruz bırakıldıkları şiddetin boyutlarını ve kaynaklarını belirleyebilmeyi amaçlıyoruz. Bu amaçlar doğrultusunda Genç LGBTİ+ derneği; yaşanan sorunları gündeme getirmek, LGBTİ+ yurttaşların taleplerini ve ihtiyaçlarını iletmek, birlikte tartışmak, çözümler üretmek ve karar alıcılarla birlikte onarıcı önlemler ve destek mekanizmalarının üretilmesini sağlamayı planlamaktadır.

Kısaltmalar

LGBTİ+: Lezbiyen Gey Bi+seksüel Trans* İnterseks Artı

NB: Non-binary

HIV: Human Immunodeficiency Virus (İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü)

HPV: Human Papilloma Virus (İnsan Papilloma Virüsü)

Sözlük

Cinsel Yönelim: Kişinin kime/kimlere yönelik cinsel çekim hissettiğini ifade eden kavramdır.

Cinsiyet Kimliği: Kişinin kendini ait hissettiği, kendini tanımladığı cinsiyetidir.

Cinsiyet Karakteristiği: Kişinin fizyolojik, hormon ya da kromozom yapısı bakımından sahip olduğu karakteristik özelliklerini tanımlayan kelimedir.

Eşcinsel: Kişinin kendi cinsiyetinden kişilere karşı cinsel çekim hissetmesini ifade eden cinsel yönelimdir.

Lezbiyen: Eşcinsel kadın.

Gey: Eşcinsel erkek.

Bi+seksüel: Kişinin birden fazla cinsiyetten kişilere karşı cinsel çekim hissetmesini ifade eden cinsel yönelimler şemsiyesidir. (*Panseksüel, panromantik, poliseksüel, biromantik, biseksüel, bi-meraklı, sorgulayan...*)

Heteroseksüel: Kişinin kendi cinsiyeti dışındaki kişilere karşı cinsel çekim hissetmesini tanımlayan cinsel yönelimdir.

Trans*: Kişinin kendi cinsiyet kimliğini doğumda atanan cinsiyetinin dışında bir cinsiyette tanımlanmasını ifade eden şemsiye terimidir.

Natrans/ cis: Kişinin cinsiyet kimliğini doğumda atanan cinsiyeti ile aynı şekilde tanımlamasıdır.

İnterseks: Cinsiyet karakteristiği bakımından tipik kadın ya da tipik erkek özelliklerini taşımayan kişilerin tamamını ifade eden cinsiyet karakteristiğidir.

Artı: Natrans ve/veya heteroseksüel olmayan ve kendini lezbiyen, gey, bi(+)-seksüel, trans* ve interseks tanımları dışında da tanımlayan kişileri ifade eden semboldür.

Non-binary: Cinsiyetini ikili cinsiyet sistemi içerisinde tanımlamayan kişileri ifade eden cinsiyet kimliğidir.

Agender: Kişinin kendini cinsiyetsiz olarak tanımlamasıdır.

Akışkan cinsiyet (genderfluid): Kişinin kendi cinsiyet kimliğini değişken olarak tanımlamamasıdır.

Queer: Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin süregelen ve sabit olmadığını, değişken olduğunu ifade eden kişileri tanımlayan kavramdır.

Ace+: Romantik ve/veya cinsel çekim bakımından seksüel olan insanlardan derecesi bakımından farklı olarak çekim deneyimleme çeşitliliğini içeren şemsiye bir kavramdır. (*Aseksüel, aromantik, gria, demisekseül...*)

Homofobi: Genel anlamıyla eşcinsellere ilişkin olumsuz duygu, düşünce, tutum ve davranışları ifade eden kavramdır.

Bifobi: Genel olarak bi(+)seksüellere yönelik olumsuz duygu, düşünce, tutum ve davranışları ifade eden kavramdır.

Transfobi: Genel olarak translara* yönelik olumsuz duygu, düşünce, tutum ve davranışları ifade eden kavramdır.

Cisseksizm: İkili cinsiyet sistemi olarak da tarif edilebilecek, yalnızca ve zorunlu olarak cinsiyetin “kadın” ve “erkek” cinsiyetlerinden oluştuğunu, sadece iki cinsiyetin olduğu ve bu cinsiyetleri “biyolojik faktörlerin” belirlediği ve bunun “esas” olduğunu kabul eden ve dayatan ideolojidir.

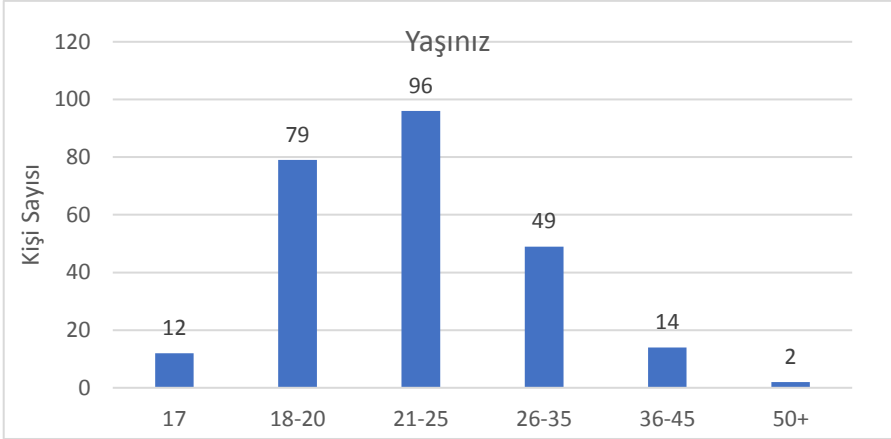
Cis Normatif: Cisseksizmin yapısal ve gündelik hayattaki karşılıkları olarak düşünülebilir. Trans varoluşların varlığını reddedilmesi, ikili cinsiyet sistemiyle belirlenmiş rollerin dayatılması ve herkesi natrans olarak kabul ederek toplumsal yapıların inşa edilmesi olarak tarif edilebilir.

Heteroseksizm: Heteroseksüelliğin yegane, biricik ve tek doğal cinsel yönelim olduğunu ileri süren, diğer cinsel yönelimleri yok sayan, baskılayan ya da aşağılayan ideolojidir.

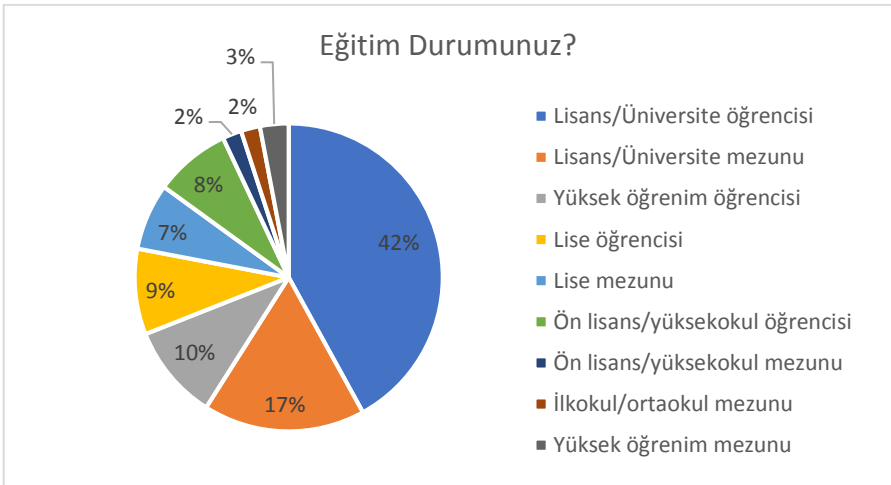
Heteronormatif: Heteroseksüelliğin normal ve tek cinsel yönelim olarak görülmesi, toplumsal değerlerin, kuralların ve yaşam biçimlerinin herkes heteroseksüelmiş gibi kabul edilmesidir. Heteronormatif, heteroseksizmin pratik yönleri olarak da görülebilir; örneğin ‘karşıt’ cinsiyetlere sahip kişiler arasında olabileceği ve her cinsiyetin kendine has rolleri olduğunu iddia eden inançlar, düşünceler gündelik karşılıklar olarak ifade edilebilir.

2. DEMOGRAFİK BİLGİLER

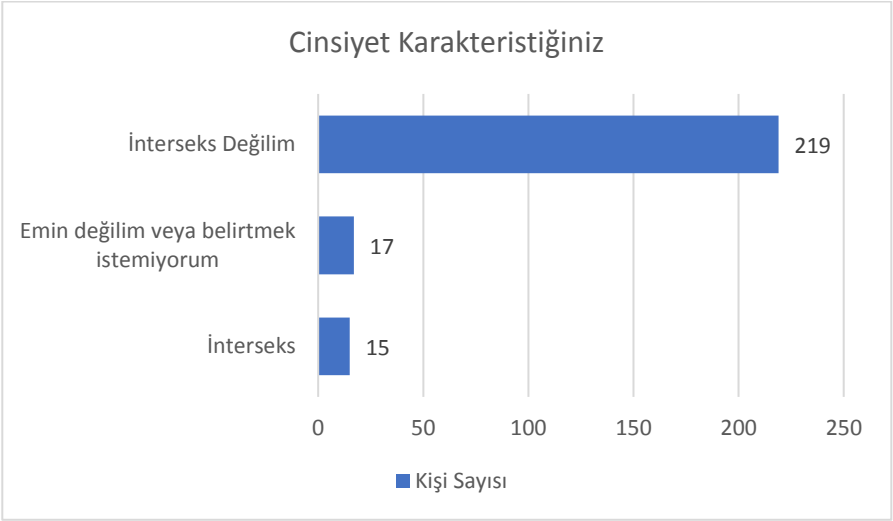
Araştırmaya katılan 252 katılımcının demografik özellikleri aşağıdaki gibidir.

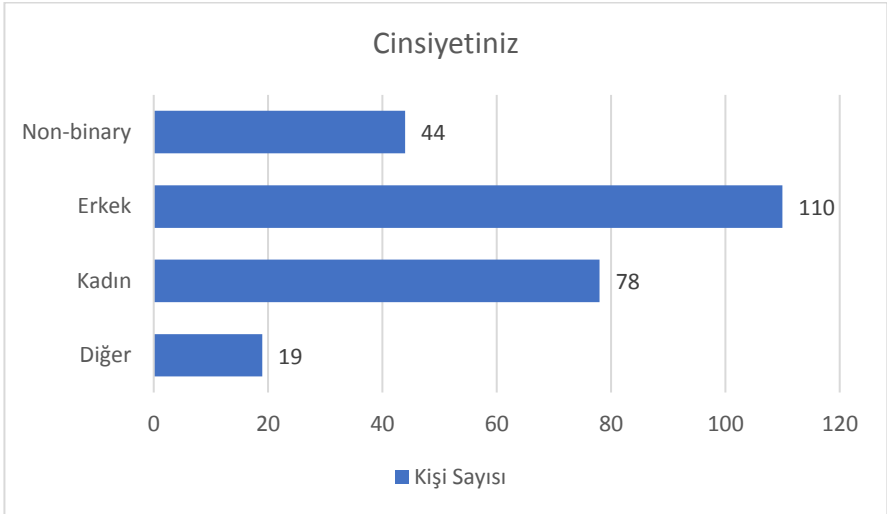
Araştırmaya katılan katılımcıların büyük çoğunluğunu 17–35 yaş arası gençler (236 kişi) oluşturmaktadır. Katılımcıların yarısından fazlası (175 kişi) 18-25 yaş arası gençlerdir.

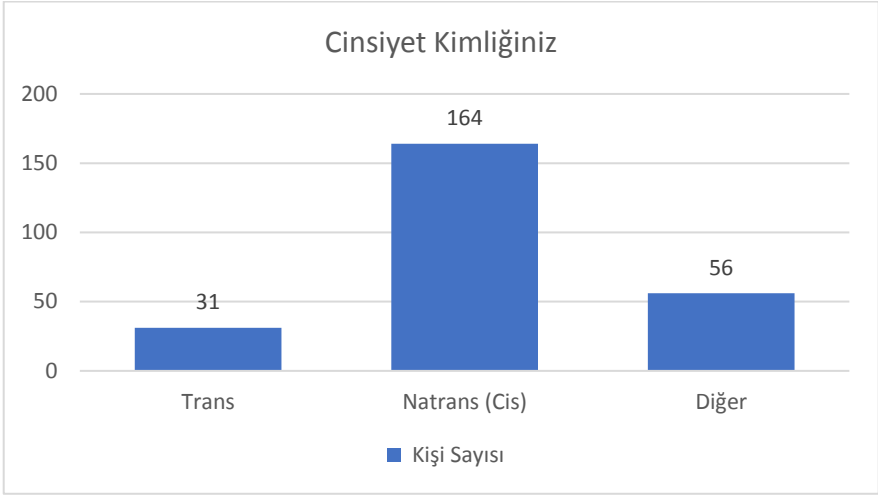
Katılımcıların %42'si lisans eğitimi alan öğrencilerden oluşmakta; lisans öğrencilerini sırasıyla lisans mezunları (%17), yükseköğrenim öğrencileri (%10) ve lise öğrencileri (%9) takip etmektedir.

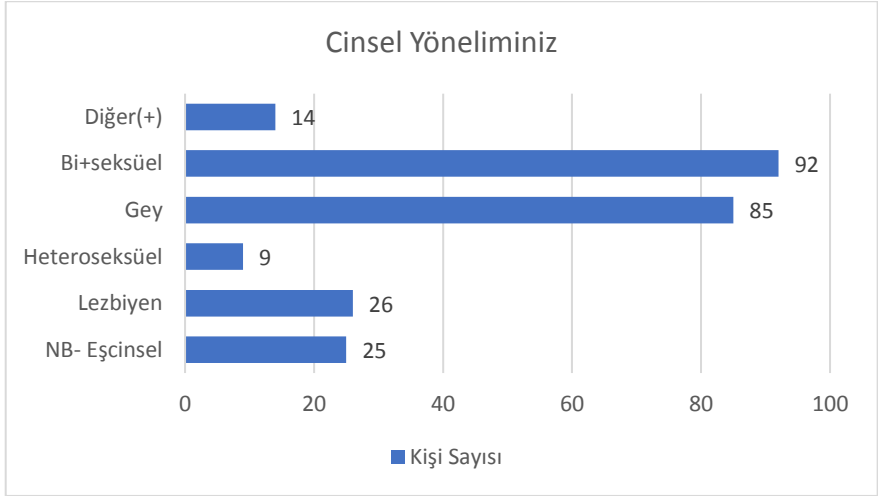
Katılımcıların %87'si interseks olmadığını belirtirken %6'sı interseks olduklarını belirtmiştir. Cinsiyet karakteristiğinden emin olmayan veya belirtmek istemeyen katılımcıların oranı ise %7'dir.

Katılımcıların %44'ü kendilerini erkek, %31'i kadın, %18'i non-binary olarak tanımlamış, %7'si ise kendilerini diğer kategorisi içerisinde (agender, akışkan cinsiyet, queer, tanımsız) ifade etmiştir.

Araştırmaya katılanların %12'si kendini trans olarak tanımlarken katılımcıların %65'i natrans (cis) olarak tanımlamaktadır. Katılımcıların %23'ünü ise '+' (agender, queer, tanımsız, akışkan) kimlikler oluşturmaktadır.

Katılımcıların %37'si kendini bi(+)seksüel, %34'ü gey, %11'i lezbiyen, %10'u non-binary eşcinsel olarak tanımlarken; %5'i kendilerini '+' (Ace+, tanımsız, queer) olarak tanımlamıştır. %3 oranındaki katılımcı ise heteroseksüel beyanı vermiştir.

3. SAĞLIK DURUMU

Araştırmaya göre COVID-19 pandemisinde LGBTİ+ topluluğunun sağlık durumu aşağıdaki gibidir.

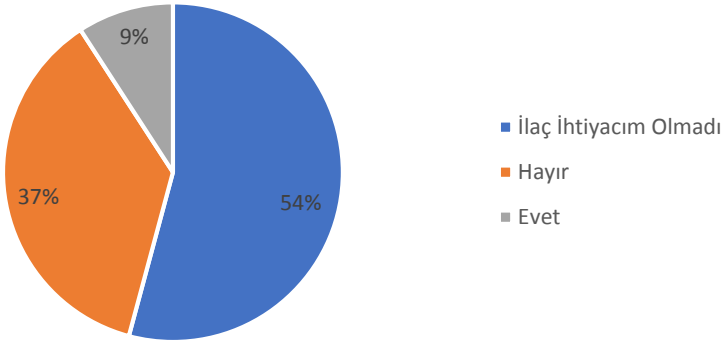

Araştırmaya katılan katılımcıların %98'i (247 kişi) engeli olmadığını belirtmiştir.

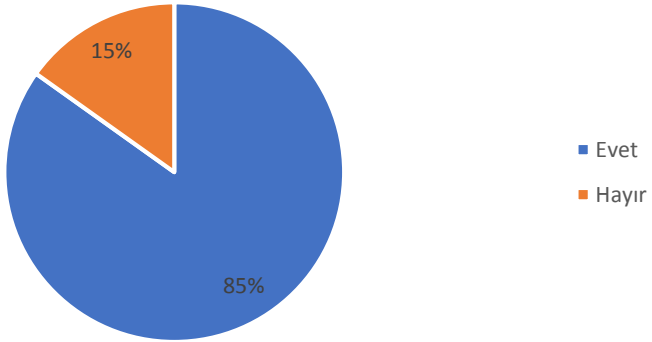
60 Katılımcı (%24) kronik hastalığı olduğunu belirtirken, 191 katılımcı (%76) herhangi bir kronik hastalığı olmadığını belirtmiştir.

Salgın sırasında ilaç erişiminizde sorun yaşadınız mı?

Katılımcıların %54'ü ilaç ihtiyacı olmadığını belirtirken, 23 kişi ilaç erişiminde sorun yaşadığını, 92 kişi ise ilaca erişimde sorun yaşamadığını dile getirmiştir.

Sağlık güvenceniz var mı?

Araştırmaya katılan 213 kişinin sağlık güvencesi bulunurken, 38 kişi herhangi bir sağlık güvencesi olmadığını belirtmiştir.

Salgın sırasında sağlık hizmetlerine erişimde sorun yaşadınız mı?

58 kişi sağlık hizmetlerini erişimde sorun yaşadığını belirtmiştir. Bu kişiler toplam örneklemin %23'ünü oluşturmaktadır. Sorun yaşadığını belirten katılımcıların bir kısmı rutin kontroller, diş hekimi randevuları ve HIV, alerji, HPV vb. konularda ilaç yazdırmada sorunlar yaşadığını, büyük bir çoğunluğu ise psikiyatrist görüşmelerinin iptal olduğunu belirtmişlerdir. Sorun yaşamadığını belirten 194 kişinin büyük bir çoğunluğu ise Korona Virüsü korkusu nedeniyle sağlık kuruluşlarına gitmekten çekindiklerini ifade etmişlerdir. Salgın sırasında sağlık hizmetlerine erişimde sorun yaşayan kişilerin ifadelerinden örnekler aşağıdaki gibi derlenmiştir:

“Psikiyatri polikliniğinde muayeneye alınmadım. Sebebi, herkesin içinde sorunumu anlatmamı istediler. Muayene gerekli mi gerekli değil mi buna karar vermek için. Reddettim. Sonuç olarak uyku ilacı, sakinleştirici ve anksiyete için kullandığım ilaçları alamadım.”

“Evet. HIV tedavisi için yeni rapor çıkarma ve ilaçlar için reçete edinme, kan tetkiklerimin yapılması için hastaneye gidemiyorum.”

“İlkin ilaçlarımı almakta zorlandım çünkü ilaçlarımı salgın sırasında nasıl alabileceğimi bilmiyordum, ayrıca salgın sebebiyle toplam gelirimiz çok daha az dolayısıyla ne takviye ilaçlarımı ne de eskiden aldığım gibi terapi alabiliyorum.”

“Penisimde lezyon vardı ve kullanmam gereken bir krem evimde mevcut değildi, Korona Virüs dolayısıyla tedirgin olduğum için eczaneye veya hastaneye başvurmam.”

“Salgın sürecinde HPV belirtileri göstermeye başladım, genital siğillerim oluştu ve hem hastaneye Korona sürecinde gitmekten çekiniyorum, hem de atanmış aile evimde olduğum için Korona varken ne için hastaneye gittiğimi aileme açıklamak durumunda kalmak istemiyorum. İlerler diye çok korkuyorum psikolojik olarak tükendim diyebilirim.”

“Cinsiyet geçiş sürecimi başlatmak için hastaneye başvurmak istiyordum fakat virüs dolayısıyla hastaneye zorunlu olmadıkça gitmek istemiyorum.”

Salgın sırasında sağlık durumunuz etkilendi mi? Nasıl etkilendi?

Katılımcıların %32'si (80 kişi) salgın sırasında sağlık durumlarının olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Bu kişilerin %94'ü psikolojik sağlık durumlarının olumsuz etkilendiğini, anksiyete ve depresyonla ilişkili sorunlarının arttığını belirtmiştir. Sağlığının olumsuz etkilendiğini belirten kişilerin %35'i (28 kişi) kendini cis (natrans) olarak tanımlamayan kişilerdir.

Salgın sırasında sağlık durumunun etkilendiğini belirten kişilerin ifadelerinden örnekler aşağıdaki gibi derlenmiştir:

“Psikiyatrik tedaviye devam edemediğimden ötürü nörolojik ve psikiyatrik sorunlarım her geçen gün artmakta.”

“Doğum kontrol hapını bırakmak zorunda kaldım. Ayrıca panik ataklarım devam ediyor. Kendimi rahat hissetmediğim bir ortam olan aile evine geçmek zorunda kaldım.”

“Psikolojik sağlığım etkilendi. Salgından dolayı evde kalmak durumunda olduğumuz için ve evde de beni bilmeyen bir aile ile yaşamak durumunda kaldığım için kendimi baskılanmış ve stresli hissettim. Bu da beni depresif ve kaygılı yaptı. Ayrıca bu ruh halinin getirisi olarak da sürekli bir şeyler yeme ihtiyacı hissettim ve bu da kilo almama sebep oldu.”

4. BARINMA

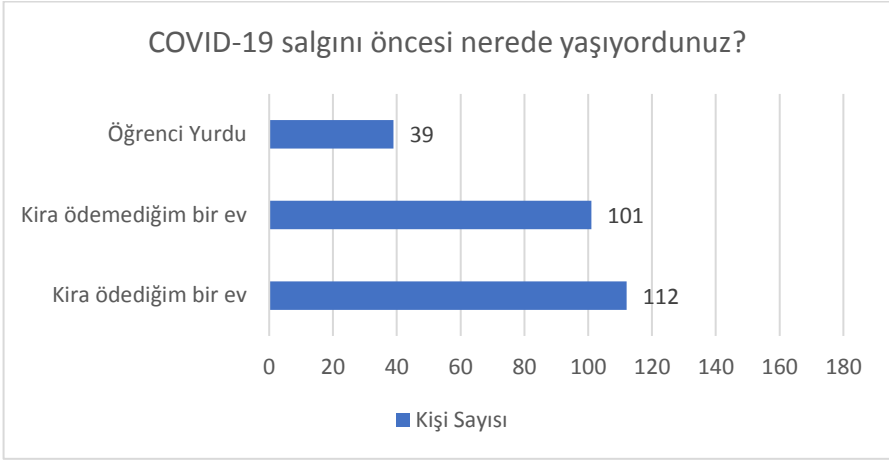
Araştırmaya göre COVID-19 pandemisinde LGBTİ+ topluluğunun barınma durumu aşağıdaki gibidir.

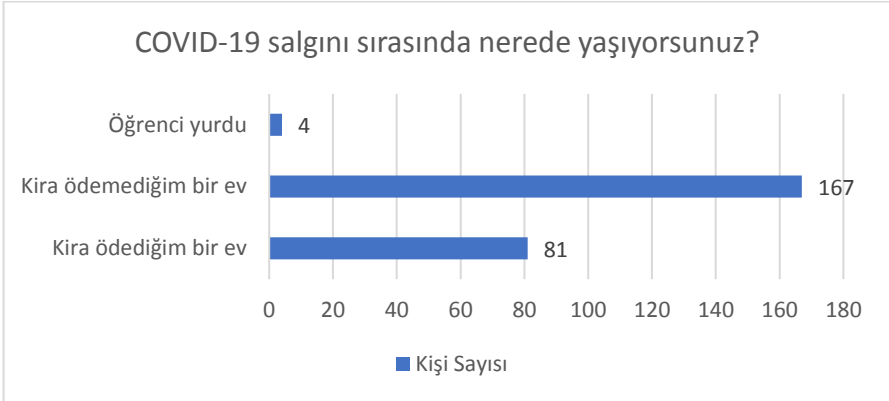
Araştırmaya Türkiye'nin 81 ilinden katılımcı dahil olmuştur. Pandemiden önce katılımcıların 81'i İzmir'de, 62'si İstanbul'da, 45'i Ankara'da, 11'i Mersin'de, 9'u Antalya'da yaşamaktaydı.

Pandemi sırasında ise katılımcıların 76'sı İzmir'de, 53'ü İstanbul'da, 31'i Ankara'da, 16'sı Mersin'de ve 8'i Antalya'da yaşamaktadır. Barınma verilerine göre pandemi sırasında katılımcıların %26'sı (66 kişi) il değiştirmek zorunda kalmıştır.

Katılımcıların %45'i pandemiden önce kira ödediği bir evde yaşarken %40'ı kira ödemediği bir evde yaşamakta ve %15'i ise öğrenci yurdunda yaşamaktaydı.

Pandemi sürecinde ise katılımcıların %32'si kira ödediği bir evde, %66'sı kira ödemediği bir evde ve %2'si ise öğrenci yurdunda yaşadığını belirtmiştir.

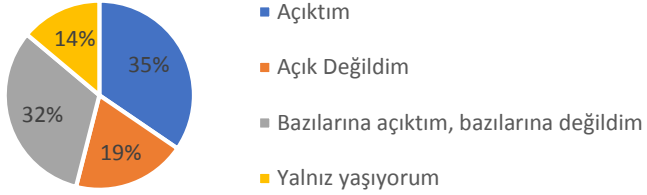

Katılımcıların %42'si pandemiden önce ebeveyn, kardeş ya da akrabasıyla yaşarken %24'ü arkadaşlarıyla, %20'si yalnız, %9'u partneriyle, %3'ü yurt ya da oda arkadaşıyla, %2'si eşi veya çocuklarıyla yaşamaktaydı.

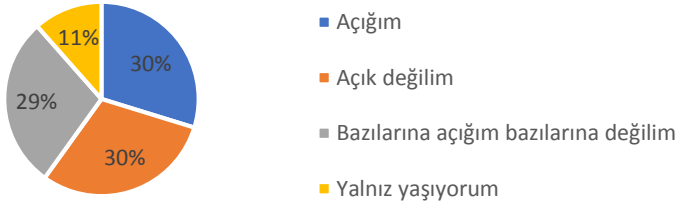
Pandemi sürecinde ise katılımcıların %67'si ebeveyn, kardeş ya da akrabasıyla yaşadığını belirtmiştir. Ayrıca %9'u arkadaşlarıyla, %13'ü yalnız, %9'u partneriyle ve %2'si eşi veya çocuklarıyla kaldığını belirtmiştir. Araştırma verilerine göre katılımcıların %38'ini oluşturan 97 kişi, yaşadığı düzeni değiştirmek zorunda kalmıştır. Bu kişilerin bazıları şehir değiştirmiş, bazıları ise aynı şehirde oldukları fakat birlikte yaşamayı tercih etmedikleri ebeveynlerine dönmek durumunda kalmışlardır.

Covid-19 salgının öncesinde birlikte yaşadığınız kişilere LGBTİ+ olarak açık mıydınız?

Pandemi öncesi katılımcıların %35'i birlikte yaşadıkları kişilere cinsel yönelim ve/veya cinsiyet kimliği ile ilgili olarak açıkken %19'u açık değil, %32'si ise birlikte yaşadığı kişilerin bazılarına açık bazılarına değildir. Katılımcıların %14'ü pandemi öncesinde yalnız yaşadığını belirtmiştir.

COVID-19 salgını sırasında birlikte yaşadığınız kişilere LGBTİ+ olarak açık mısınız?

Salgın sürecinde ise katılımcıların %30'u birlikte yaşadığı kişilere LGBTİ+ olarak açık olduğunu belirtmiştir. %30'u açık olmadığını belirtirken %28'i bazı kişilere açık bazılarına kapalı olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %12'si pandemi sürecinde yalnız yaşamıştır. Araştırmanın verilerine göre pandemi öncesi 29 katılımcı birlikte yaşadığı insanların hepsi ya da bir kısmına LGBTİ+ olarak açıkken pandemi sürecinde yaşam alanını değiştirmek zorunda kaldığı için birlikte yaşadığı kişilere açık olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların 3'ü ise pandemi öncesi birlikte yaşadığı insanlara açık değilken pandemi sırasında açılmıştır.

Bu süreçte barındığınız yerde nasıl değişiklikler oldu? Maddi/Manevi ne gibi sorunlarla karşılaştınız?

Katılımcıların %38'i pandemi sürecindeki barınma değişikliği sebebiyle maddi ve manevi sorunlar yaşadığını belirtmiştir. İşten çıkarılmak, işsiz kalmak, birlikte yaşadığı ya da maddi olarak destek aldıkları kişilerin maddi kayıplarının olması katılımcıların temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmasına sebep olmuştur.

“Kira gelirleriyle geçiniyorum. Kiracılarım Koronavirüs sürecinde ödemelerini aksatıyorlar. Bu da beni zaman zaman zorluyor.”

“Maddi olarak zorlandığım bir süreci özellikle kira ve faturaları ödemek konusunda çok zor durumda kaldım. Kredi çekmek zorunda kaldım. Manevi olarak ise sürekli aynı evde aynı insanlarla yaşayıp kimliğimi saklamak zorunda olduğum için sürekli stres altındaydım. Karşımdaki insan ve insanların homofobik olması sebebiyle korkuyla yaşamaya çalıştığım bir dönem-di.”

“Salgının en çok etkilediği meslek gruplarından birinde bulunduğum, avukat, için maddi olarak büyük sarsıntı geçirdim. İş ve evimi bırakarak aile yanına döndüm.”

“Ev halkının çalışma durumu olmadığı için salgın sürecinde maddi sıkıntılar yaşandı manevi olarak ciddi can sıkıntıları yaşandı ev içindeki bireyler öfke sorunu kolay çözemedi gereksiz yükselmeler yaşandı.”

“İşsizdim. Arkadaşlarımın evinde kalırken beklentileri olmamasına rağmen ev içi giderlere eşit şekilde destek olamamak, neredeyse her gün gündemin Korona olması, ev içinde sürekli kalarak yaşamaya alışmak manevi olarak zorlandığım bir süreçti. Atanmış ailemin yanında da maddi olarak onlara bağlı olmam, açık olmamam, stres olduğumda uzaklaşmamam, evdeki herkesin gerekli önlemi almaması gibi sorunlarla karşılaştım.”

Maddi kayıplar ve eve kapanma hali katılımcılarda stres, anksiyete, moral ve motivasyon düşüklüğüne sebep olmuştur. Kişiler LGBTİ+ olmak bakımından sorun yaşadıkları ailelerinin yanlarına dönmek ya da kişisel karantina önlemleri sebebiyle aileleriyle daha fazla vakit geçirmek zorunda kalmışlardır. Bu da kişileri cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerine dair ayrımcılık yaşamaya, nefret söylemi ve suçuna maruz kalmaya ve yoğun baskı hissetmelerine ve zorunlu otokontrol sağlamak zorunda kalmalarına sebep olmuştur.

“Yoğun psikolojik baskı sonucu evde ailemle tartışmalar yaşadım, COVID öncesinde yurttayken üzerimde tahakküm kuran birileri olmadığı için daha mutluydum, bu süreci atlatırken çoğunlukla kendi odamda takılıyorum.”

“Kız kardeşimin partnerimle mesajlaşmalarımı okuması üzerine davranışlarımı kısıtlamak ve “düzelme” izlenimi vermek zorunda kaldım. Ebeveynlerimin herhangi bir bilgisi olmadı ama görece psikolojik baskı altındaydım.”

“Genelde herkes işte olduğu için ailemle pek vakit geçirmiyordum. Pandemiden dolayı herkes evde ve benim davranışlarımdan (makyaj yapmam, ağda yapmam vb.) ailem rahatsız olduğunu dile getirmeye başladı”.

“Ailem transfobik ve seçili ismimi kullanmak yerine atamış ismimi kullanıyorlar, cinsel kimliğime saygı duymuyorlar.”

“Maddi yönden sorun yaşamadım ama manevi açıdan kendi kimliğim üzerine çok eğildim. Hasta olduğumu düşündüğüm zamanlar yaşadım. İbne kelimesinden korktum. Twitter'da söylenen kötü söylemlere korku ile baktım.”

“Ankara'da arkadaşlarım ile yaşarken tabi ki daha özgürdüm çoğuna açık olduğum için, yani kendi davranışlarıma sürekli dikkat etmem gerekmiyordu ancak salgın sırasında gizli olarak ailemle yaşadığım için kendimi yaşayamamamın getirdiği ruhsal çöküntü tüm hayatıma yansdı.”

“Sürekli temas halinde olmak gündemde olmayan birçok sorunu yeniden gündeme getirdi, salgın öncesi daha az temas ve daha az sohbet ortamında konuşulmayan/konuşmaktan kaçınılan konular tartışma gündemi haline geldi. Bu süreç sona erdiğinde daha huzurlu bir ortamda olmak üzere evimi ayırmayı düşünüyorum.”

“Maddi bir değişiklik pek olmadı. Ancak yaşımlerlediği için ailemden daha önce duymadığım evlilik konusunun bahsini duymaya başladım. Bu duruma manevi açıdan baktığımda beni biraz endişelendirdiğini söyleyebilirim.”

“Ailemin benim üstümdeki, cis-hetero normatif tutum ve hayalleri beni oldukça gerdi. Kendimi onlardan çok uzak hissediyorum ama bu süreçte ekonomik ve virüs dolayısıyla onlara bağılıyım. Bir an önce ekonomik bağımsızlığımlı kazanmam gerektiğine olan inancım arttı. Anlaşılmayacağıma ve kabullenilmeyeceğıme bir kez daha ikna oldum.”

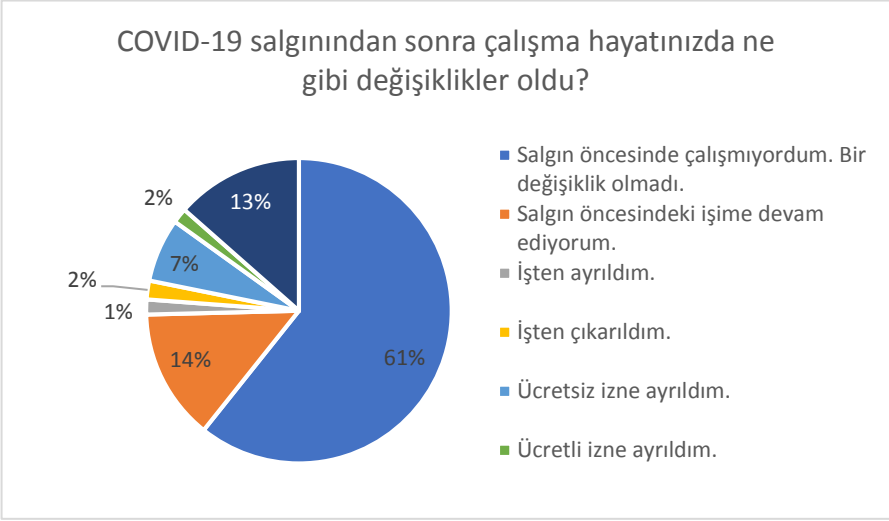
“Sürekli evdesin ve evdeyken asla kendin gibi deęilsin hep rol yapmak zorundasın.”

“Günlük yaşıntımda farklılıklar oldu ailemin telefonuma el koyması üzerine partnerimle olan özel fotoğraflarımı gördü. Açıkçası bu durumun bir an önce bitmesini istiyorum”

“Birlikte kaldığım insanlardan sözel/fiziksel saldırılara maruz kaldım, nasıl katlanacağımlı bilmediğim bir noktaya geldim...”

5. EKONOMİK DURUM

Araştırmaya göre COVID-19 pandemisinin LGBTİ+ topluluğuna ekonomik etkileri aşağıdaki gibidir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%61) salgın öncesinde çalışmadığını bu nedenle ekonomik durumlarında pandemiden kaynaklı bir değişim olmadığını belirtmişlerdir. 37 katılımcı salgın öncesindeki işine devam ettiğini belirtirken, 4 kişi işten ayrıldığını, 5 kişi ise işten çıkarıldığını belirtmiştir. 17 katılımcı ücretsiz izne ayrılırken sadece 4 katılımcı ücretli izne ayrılmış, 34 kişi ise belirtilen durumlar dışında değişiklik olduğunu belirtmişlerdir. Bu değişiklikleri belirten kişiler sahne alanlar, performans sanatı yapanlar, seks işçiliği yapanlar ve dönemsel çalışanlar olmuş, pandemiden kaynaklı ekonomik durumlarının değiştiğini eklemiştir:

“Nadiren sahne alıyordum artık çalışmıyorum.”

“Seks işçiliği yaparak geçimimi sağlıyordum. Artık çalışmıyorum.”

“Seks işçiliği yapan biri olarak elimdeki iş olanaklarından vazgeçmek zorunda kaldım.”

Salgın öncesinde çalışan katılımcıların belirttikleri mesleklere bakıldığında katılımcıların farklı meslek gruplarından geldiği ortaya çıkmıştır. Eğitimci, seks işçisi, drag queen, pazarlamacı, performans sanatçısı, doktor, avukat, mühendis, iş yeri sahibi gibi farklı alanlardan mesleklere sahip katılımcılar arasından herhangi bir meslek grubu çoğunluk oluşturmamıştır.

COVID-19 salgınından sonra çalışma şartlarınızda bir değişiklik olduysa bu değişikliğin sizinle ilgili ya da sizden bağımsız nedenlerini açıklar mısınız?

Çalışma şartlarında değişiklik olduğunu belirten katılımcıların büyük bir çoğunluğu evden çalışma sistemine geçtiklerini belirtmiştir. Katılımcılardan işten çıkarıldığını, zorunlu olarak ücretsiz izne geçildiğini belirtenler olmuştur. Dönemsel işlerde çalışanlar, seks işçiliği yapanlar ve eğlence sektöründe çalışan kişiler ise işsiz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Çalışma şartlarında değişikliklerin olduğunu belirten kişilerin ifadeleri şu şekildedir:

“Kamerada seks yapma ya da video yollama şeklinde kazanç edinmeye çalışıyorum. Ancak video içeriği ve online pazarlama konusunda önceden bir hazırlığın olmadığı için yeterli gelir elde edemiyorum.”

“Dansördüm maalesef uzun süre bu alanda çalışamayacağım sosyal mesafe gerekliliklerinden ötürü.”

“Seks işçiliğini güvenli bir iş olarak görmedim bu süreçte, sağlığım için endişelendim. O yüzden bırakmak zorunda kaldım.”

“Kronik rahatsızlığım nedeniyle ücretsiz izne çıktım.”

“15 Mart İçişleri Bakanlığı Genelgesi kapsamında kapatıldık fakat 1 Haziran itibariyle iş yerim yeniden açıldı. Yeni saatlerle beraber bir küçülmeye gidildi. Çoğu personel gibi ben de beklemekteyim.”

Bu süreçte ekonomik durumunuzla ilgili değişimleri ya da sorunları açıklayabilir misiniz?

Katılımcıların %28'i pandemi sürecinde ekonomik durumlarıyla ilgili değişiklikleri paylaşmışlardır. Paylaşım yapan kişilerin tamamı ekonomik durumlarının olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Katılımcıların ifadelerine bakıldığında terapiye gidemeyen veya sayısını azaltan, gelecek planlarını, eğitim ve iş hayatlarını tamamen değiştirmek zorunda kalan katılımcılar olduğu gibi temel gıda ve hijyen malzemelerine erişemeyen katılımcılar da olmuştur.

Katılımcılar ekonomik durumlarındaki değişikliği aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

“Ev kirası ve erzak konusunda sıkıntı yaşıyoruz.”

“Terapi sayılarımda ciddi bir azalma söz konusu olduğundan ailemden destek alıyorum.”

“Zaten az buçuk bir gelirim vardı, şimdi o da yok.”

“Her şey pahalandı, Ek masraflar oluştu ve daha fazla bankaya borçlandım.”

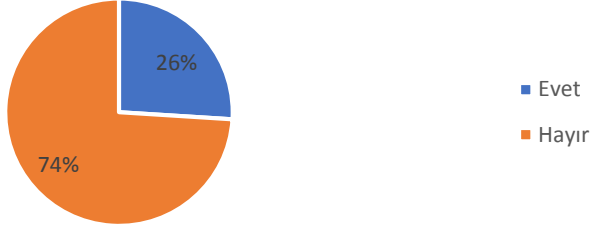
“Aile bireylerinin tümü evde olduğu için özellikle gıda ve hijyen malzemelerini kullanma konusunda bir artış oldu. Ekonomik olarak benden daha çok bir beklenti var. Sürekli daha fazla katkı yapmam için baskı kuruluyor.”

“Normaldeki bütçem neredeyse yarıya indi, harcamalarım da gıda dışında neredeyse yokken en ufak bir alışverişten sonra dahi sıkıntı yaşamaya başladım.”

“Tüm ödemelerim aksadı. Özellikle kısa çalışma ödeneğini uzun süre alamadım ve bu zaman zarfında temel ihtiyaçlarıma erişim sağlayamadım.”

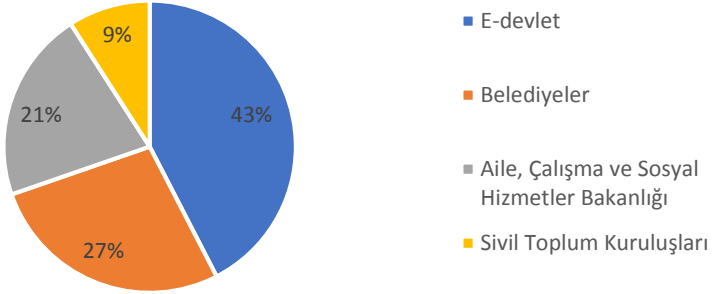
“Sahne alan biri olarak salgından ilk etkilenen eğlence sektörünün neredeyse silinmesiyle sahne alamaz olduk.”

COVID-19 salgını sürecinde yerel yönetimler, bakanlıklar, stklar vb. herhangi bir kuruluş tarafından verilen aynı ya da nakdi desteklere başvurduğunuz mu?

Katılımcıların %74,5'i herhangi bir desteğe başvurmadığını belirtirken %25'i aynı ve/veya nakdi destek hizmetlerine başvurduğunu belirtmiştir. Hizmetlere başvuran kişilerden 1 kişi olumlu dönüş aldığını belirtirken, 15 kişi olumsuz dönüş aldığını, geriye kalan kişiler ise henüz bir dönüş almadıkları belirtmişlerdir.

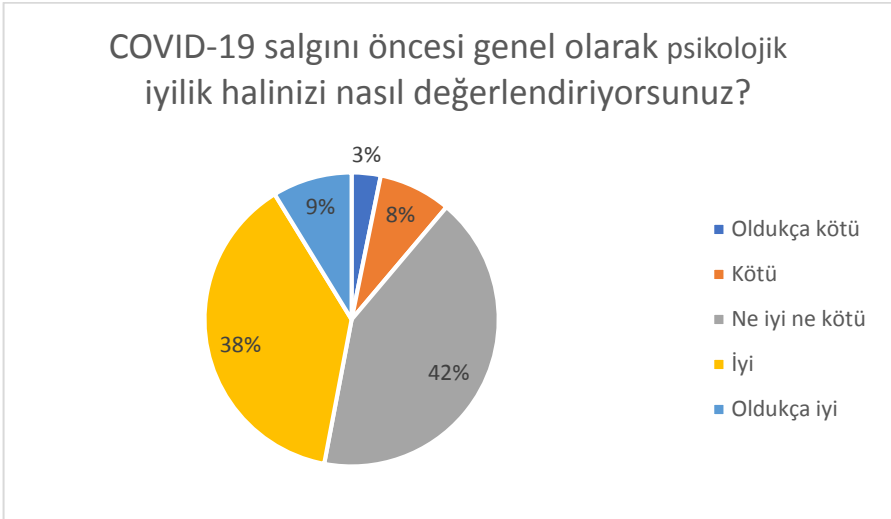
Destek Başvurusu Yapılan Yerler

Desteğe başvuran kişilerin %42'si E-devlet üzerinden destek başvurusu yaptığını belirtmiştir. Katılımcıların %27'si belediyelere, %21'i Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na ve %9'u sivil toplum kuruluşlarına başvurduklarını belirtmişlerdir.

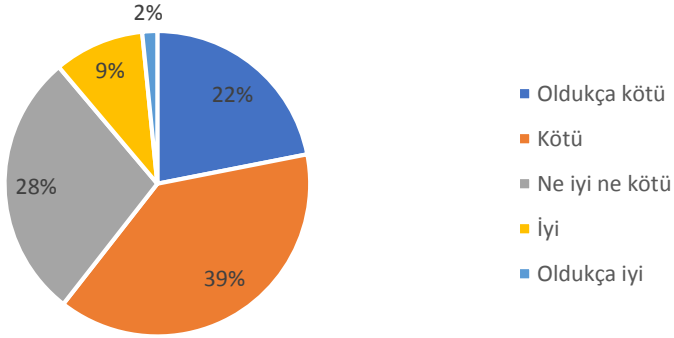
6. RUH SAĞLIĞI DURUMU

Araştırma kapsamında katılımcılar, öz-bildirimlerine dayanan sorularla iyilik halleri, psikolojik destek hizmetlerine ihtiyaç ve erişime ilişkin soruları yanıtlamışlardır. Psikolojik iyilik hallerine ilişkin sorular katılımcıların 1 (oldukça kötü) ve 5 (oldukça iyi) seçenekleri arasında değerlendirme yapmasına olanak tanıyan likert tipi ve açık uçlu sorular iken, desteğe erişime ilişkin sorular kapalı uçlu olarak evet/hayır cevabını içeren sorulardır.

Soruya yanıt veren 251 katılımcıdan 105'i (%41,8) salgın öncesi psikolojik iyilik halini “ne iyi ne kötü” olarak değerlendirirken 96’sı (%38,2) “iyi”, 22’si (%8,8) “oldukça iyi”, 20’si (%8) “kötü”, 8’i (%3,2) ise “oldukça kötü” olarak belirtmişlerdir.

COVID-19 salgını sırasındaki genel olarak psikolojik iyilik halinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

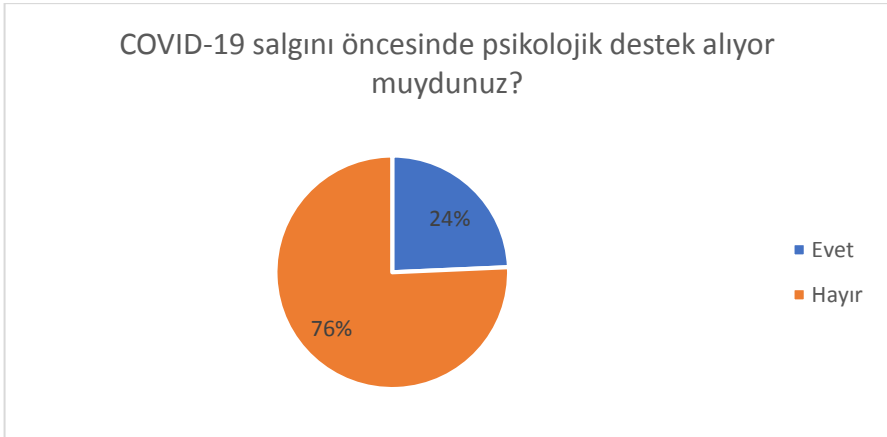
Soruya, katılımcıların 97'si (%38,6) “kötü”, 71'i (%28,3) “ne iyi ne kötü” ve 55'i (%22) ise “oldukça” kötü yanıtını vermişlerdir. Buna karşın yalnızca 24'ü (%9,6)'sı “iyi” ve 4'ü (%1,6) “oldukça iyi” yanıtlarını vermiştir.

Katılımcıların likert tipi ölçek üzerinde belirttikleri yanıtların betimsel sonuçları aşağıdaki gibidir:

	Sayı (N)	Ortalama	Standart Sapma	Minimum Değer	Maksimum Değer
Pandemi Öncesi Psikolojik İyilik Hali	251	3,41	0,878	1	5
Pandemi Sırasında Psikolojik İyilik Hali	251	2,30	0,970	1	5

Sırasında Psikolojik – Öncesinde Psikolojik	Sayı (N)	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	Z	p	r
Negatif Sıralar	185	102,53	18968,00	-10,724	.000	-0.68
Pozitif Sıralar	17	90,29	1535,00			
Eşit Sıralar	49					

Yapılan istatistiksel analize göre pandemi öncesinde psikolojik iyilik halinin pandemi sırasındaki psikolojik iyilik halinden “daha olumlu” olarak belirten katılımcı sayısı 185 iken, 17 katılımcı pandemi sürecinde psikolojik iyilik halini “daha olumlu” olarak belirtmiş buna karşın 49 katılımcı süreç öncesi ve boyunca psikolojik iyilik haline ilişkin bir farklılık belirtmemiştir. Katılımcıların pandemi sürecinde ve sırasındaki psikolojik iyilik hallerine ilişkin değerlendirmelerinde görülen değişim arasında ise katılımcıların pandemi sırasında psikolojik iyi oluş hallerini “daha olumsuz” yönde değerlendirdiği yönünde anlamlı bir fark görülmüştür ($z = -10,724$ $p = 0,00$, $r = -0,68$)

Katılımcıların 61'i (%24,3) pandemi öncesi süreçte psikolojik destek aldığını belirtirken 190'ı (%75,7) destek almadığını belirtmiştir.

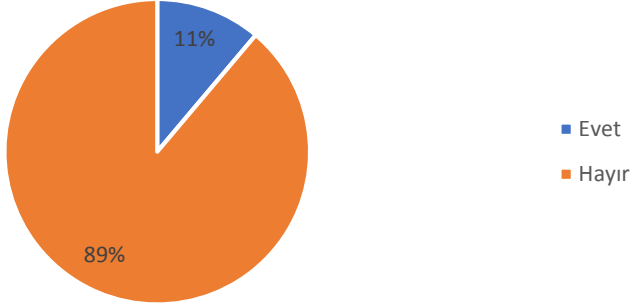
COVID-19 salgını öncesinde psikolojik destek alıyorsanız nereden aldığınızı lütfen belirtiniz.

63 katılımcının yanıt verdiği sorudan elde edilen verilerden ikisi sorulan soruyla ilişkisiz olması sebebiyle analizden çıkartılmıştır. Pandemi süreci öncesinde psikolojik destek aldığını belirten 61 katılımcının verdiği yanıtlar ise psikolojik destek alınan uzman, kurum, desteğe başvuru sebebi ve destek tipi olmak üzere dört başlıkta incelenmiştir.

61 katılımcıdan 12'si psikolog, 12'si psikiyatrist, 1'i ruh sağlığı uzmanı, 1'i doktor ve 1'si terapistten psikolojik destek aldığını belirtmiştir. Yanıtlar destek alınan kurum açısından incelendiğinde ise katılımcıların 22'si devlete bağlı kurumlarda (üniversite hastaneleri, devlet hastaneleri, üniversite veya okulların destek birimleri vb.), 16'sı özel sektördeki kurumlarda (özel psikiyatri merkezleri, özel hastane, özel danışmanlık merkezi ve muayenehane vb.) ve 2'si ise sivil toplum kuruluşlarında sağlanan destek hizmetlerinden faydalandıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların desteğe başvuru sebepleri arasında anksiyete ile ilgili güçlükler ve tanılar (gelecek kaygısı, sosyal fobi, genel anksiyete) 5 kez, depresyon ile ilgili güçlük ve tanılar (majör depresyon) 3 kez dile getirildiği; bununla birlikte duygudurum kontrol sorunu ve "aile zoruyla" yanıtlarının 1'er kez verildiği kaydedilmiştir. Alınan destek tipi için ise 4 kez "ilaç desteği" (antidepresan vb.) ve 3 kez "psikoterapi" yanıtının verildiği görülmektedir. Yanı sıra katılımcılardan 1 tanesi desteğe ihtiyaç hissetmediğini ifade etmiştir.

COVID-19 salgını sırasında psikolojik destek alıyor muydunuz?

Katılımcıların 28'i (%11,2) pandemi öncesi süreçte psikolojik destek aldığını belirtirken 223'ü (%88,8) destek almadığını belirtmiştir.

COVID-19 salgını sırasında psikolojik destek alıyorsanız nereden aldığınızı lütfen belirtiniz.

Soruya yanıt veren 26 katılımcının cevapları psikolojik destek alınan uzman, kurum, desteğe başvuru sebebi ve destek tipi olmak üzere dört başlıkta incelenmiştir.

26 katılımcıdan 9'u psikolog, 3'ü psikiyatrist ve 1'i ruh sağlığı uzmanından psikolojik destek aldığını belirtmiştir. Destek alınan kurum açısından incelendiğinde ise katılımcıların 3'ü devlete bağlı kurumlarda (devlet hastaneleri), 7'si özel sektördeki kurumlarda (özel psikiyatri merkezleri, özel hastane, özel danışmanlık merkezi ve muayenehane vb.) ve 3'ü ise sivil toplum kuruluşlarında sağlanan destek hizmetlerinden faydalandıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların desteğe başvuru sebepleri arasında ise yalnızca anksiyete ile ilgili güçlükler ve tanıların (gelecek kaygısı, sosyal fobi, genel anksiyete) 2 kez dile getirildiği görülmüştür. Alınan destek tipi için ise 1 kez "ilaç desteği" (antidepresan vb.) ve 1 kez "psikoterapi" yanıtının verildiği

görülmektedir. Yanı sıra katılımcılardan 1 tanesi destek almadığını, 1 tanesi ise online podcastler aracılığıyla destek aldığını ifade etmiştir.

Pandemi sürecinde psikolojik destek alan katılımcıların pandemi süresince psikolojik destek alma durumlarına ilişkin verilere bakıldığında ise 23'ünün destek almaya devam ettiğini, 36'sının ise desteğini kaybettiği gözlenmiştir. Bununla birlikte salgın öncesinde psikolojik destek almayan 4 katılımcının süreç içerisinde destek almaya başladığı gözlenmiştir.

COVID-19 salgını ruh sağlığını nasıl etkiledi?

Açık uçlu olarak sorulan soruya verilen toplamda 194 yanıt, “olumlu yöndeki değişimler” ve “olumsuz yöndeki değişimler” ve “ne olumlu ne olumsuz yöndeki değişimler” olarak üç ana kategoride toplanmıştır. Olumsuz yöndeki değişimler ise duygu durumu, davranışsal güçlükler, bilişsel zorlanma ve sosyal çevreyle ilişkili problemler alt kategorilerinde tasnif edilmiştir.

Anlam ve ifadeler bakımından olumsuz yöndeki değişimi ifade eden 173 yanıtta duygu durumuna ilişkin olumsuz değişimlerin ifadesi incelendiğinde “anksiyete”, “depresif duygu durumu”, “umutsuzluk”, “motivasyon düşüklüğü” ve “korku” en çok tekrar eden temalar olmuştur. Buna göre anksiyete ve ilişkili (endişe, bunaltı, panik, anksiyete krizi/nöbetleri vb.) ifadelerin 43 kez tekrar ettiği ve sağlık durumu, yakınların kaybı, finansal sorunlar ve gelecek kaygısı gibi spesifik kaynakların belirtildiği görülmüştür. Bununla birlikte ikinci olarak en çok tekrar eden “depresif duygu durumu” ile ilişkili ifadelerin (depresyon, depresif, depresyon nöbeti, intihar düşünceleri vb.) 15 kez tekrar ettiği gözlenmiştir. Aşağıda en çok tekrar eden temaların yer aldığı bazı katılımcı yanıtları yer almaktadır:

“Bu belirsizlik içinde kendimi evde kapana kısılmış gibi hissediyorum. Her zamankinden daha çok anksiyete yapmaya başladım. Sanki hiçbir şey düzelmeyecekmış de ölene kadar annemle eve tıklı kalacaktım gibi hissediyorum.”

“Olumsuz yönde, umutsuzluk hissetmeye başladım.”

“Belirsizliğin neden olduğu stres ve bulaş korkusundan anksiyete krizi geçirmenin eşiğine geldim.”

“Finansal kaygılar yaşadığım için anksiyetem arttı. Evde kalmak ve kimseyle görüşmemek, insanlara temas edememek kronik depresyonumu tetikledi. Her şeye çok çabuk sinirlenebilir hale geldim.”

“Depresyonu arttırdı.”

“Depresyonum ve intihar düşüncelerim arttı.”

“Hayata dair umutsuzum ve böyle bir ülkede barınabileceğimi/barındırılabilirliğimi sanmıyorum.”

“Motivasyonum ciddi anlamda yok oldu, herhangi bir işi tamamlamak zorlaştı, insanlarla daha az konuşur oldum.”

“En çok etkilediği şey ruh sağlığım oldu. Gerginlik, endişe ve korku duygularıyla sık sık yüzleşmem ve kendimi iyileştirmem gerekti. Kapalı bir alanda sürekli ve süresiz zaman geçirmek psikolojik olarak çok yorucu oluyor.”

“Korkularım artarak ev içine daha çok kapandım. Şahsi ve zorunlu alışveriş için dahi dışarı çıkamaz oldum. Sosyal olarak da bir daha eskisi olamayacağımı anladım.”

Olumsuz yöndeki değişimi ifade eden yanıtlarda en çok tekrar eden davranışsal güçlüğe ilişkin ifadelerin “dışarı çıkamamak” ve “sosyalleşmemek” olduğu gözlenmiştir. Aşağıda en çok tekrar eden temaların yer aldığı bazı katılımcı yanıtları yer almaktadır:

“Dışarı çıkamamak, uyku düzenimin bozulması, sosyalleşmemek, odaklanma problemi gibi şeyler yaşıyorum. Dışarı çıktığımda da endişeleniyorum.”

“Enerjimi atamıyorum, olumsuz ;(.”

“Korkularım artarak ev içine daha çok kapandım. Şahsi ve zorunlu alışveriş için dahi dışarı çıkamaz oldum. Sosyal olarak da bir daha eskisi olamayacağımı anladım.”

Katılımcıların deneyimledikleri olumsuz yöndeki değişimin parçası olan bilişsel zorlanmaya ilişkin en çok tekrar eden ifadelerin “odaklanma güçlüğü” ve “obsesyonlar” olduğu görülmüştür. Aşağıda en çok tekrar eden temaların yer aldığı bazı katılımcı yanıtları yer almaktadır:

“Korkularım arttı-bağlantılı obsesyonlarım yoğunlaştı.”

“Olumsuz yönde etkiledi. Çok fazla dikkat dağınıklığı yaşıyorum. Özellikle çalışma konusunda çok isteksizim. Uyku düzenim çok dengesizleşti.”

“Motivasyonum düşük ve odaklanma sorunları yaşıyorum.”

Katılımcıların deneyimledikleri olumsuz yöndeki değişimlerden bir diğeri ise sosyal çevreyle ilişkili problemlerdir. Bu bağlamda en çok tekrar eden temanın “aileyle birlikte kalma zorunluluğu” olduğu gözlenmiştir.

Aşağıda en çok tekrar eden temaların yer aldığı bazı katılımcı yanıtları yer almaktadır:

“Fazlasıyla kötü etkilendim. Sürekli bir belirsizlik var ve aile evine geri dönmek zorunda kaldım.”

“Ailem ile aynı eve tıklıyorum. Eskisi kadar dışarıdaki insanlarla vakit geçiremiyorum. Ve bu beni sıkıyor, geriyor.”

“Ağır bir depresyona girdim ve aile içi psikolojik şiddete maruz kaldım.”

“Sıkılmış ve bunalmış hissediyorum. Aile bireyleriyle bu kadar sık bir arada olmak bana iyi gelmiyor.”

“COVID-19’dan ziyade ailemle birlikte yaşamak beni yordu.”

Anlam ve ifadeler bakımından “olumlu yöndeki değişim” ifade eden 15 yanıtta bazıları ise şunlardır:

“Başlangıçta evin içinde kalmak noktasında zorluk yaşasam da yapmayı ertelediğim ve benim için yarar sağlayacak pek çok çalışmayı gerçeğe dönüştürebilme fırsatı yakaladım.”

“Ruhani dinginlik”

“Evde kalmak daha huzurlu olmamı sağladı.”

“İyi yönde aslında kendi içime çekilecek fırsat arıyordum.”

“Daha iyiye gittim ben psikolojik olarak, sosyal mesafe mis gibi oldu.”

Anlam ve ifadeler bakımından “ne olumlu ne olumsuz yöndeki değişim” ifade eden 9 yanıtta bazıları ise şunlardır:

“İronik şekilde daha fazla kişiyle iletişim kurdum.”

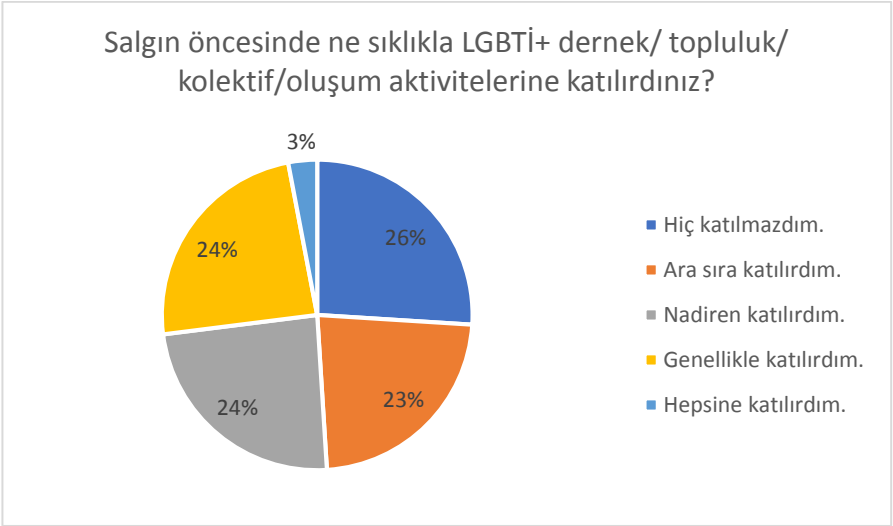
“Pek bir değişiklik olmadı. Hali hazırda sosyal izolasyondaydım.”

“Pek değişiklik olmadı. Geri evime, özgür alanıma dönmem uzun sürerse bu beni olumsuz etkiler.”

“Hayatın keskin ve net olmadığını öğretti.”

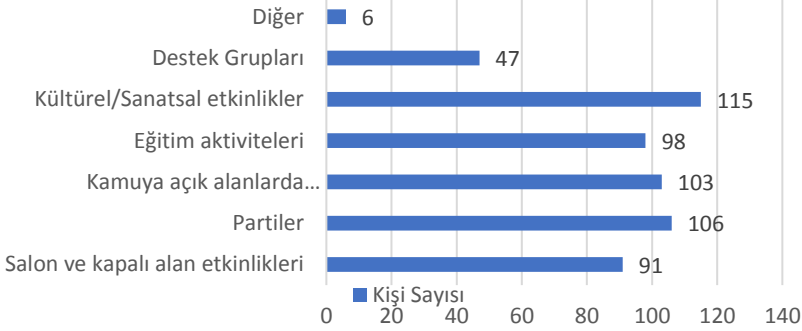
7. SOSYAL ETKİLER

Araştırmaya göre COVID-19 pandemisinin LGBTİ+ topluluğuna sosyal etkileri aşağıdaki gibidir.

Katılımcıların salgın öncesi LGBTİ+ dernek/topluluk/kolektif/oluşum aktivitelerine katılım sıklıkları yukarıdaki gibi olmuştur. Araştırmaya katılan kişilerin %26'sı aktivitelere hiç katılmadığını belirtirken %74'ü farklı sıklıklarla katıldığını belirtmiş; katılım gösteren kişilerin %24'ü genellikle katıldığını, %24'ü nadiren katıldığını, %23'ü ara sıra katıldığını ve %3'ü hepsine katıldığını belirtmişlerdir.

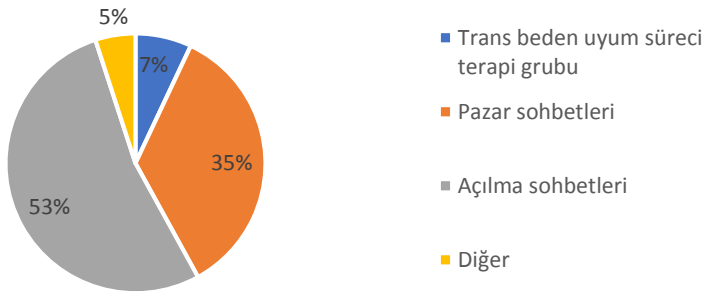
Salgın öncesi LGBTİ+ dernek/ topluluk/ kolektif/oluşum aktivitelere katıldıysanız, lütfen hangileri olduğunu belirtiniz. (Çoklu seçenek)

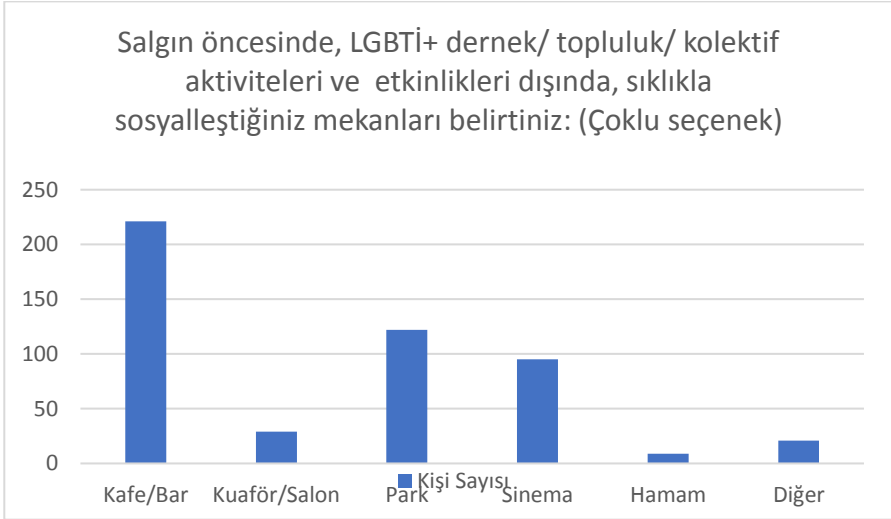
Salgın öncesi LGBTİ+ dernek/ topluluk/ kolektif/oluşum aktivitelere katılan kişilerin katıldığı etkinliklerin dağılımı yukarıdaki gibi olmuştur. Araştırmaya katılan kişilerin sırasıyla en çok katıldıkları etkinlikler; kültürel/sanatsal etkinlikler, partiler, kamuya açık alanda gerçekleştirilen etkinlikler, eğitim aktiviteleri, salon ve kapalı alan etkinlikleri ve destek grupları olmuştur.

Salgın öncesinde destek gruplarına katılan kişilerin hangi gruplara katıldığı aşağıdaki gibi olmuştur:

Salgın öncesi katıldığınız destek grubu varsa lütfen hangilerini olduğunu belirtiniz. (Çoklu seçenek)

Destek gruplarına katılan kişilerin yarısından fazlası açılma sohbetlerine katılım gösterirken, diğer katılımcıların sırasıyla pazar sohbetleri, Trans beden uyum süreci terapi grubu ve diğer destek gruplarına katılım gösterdikleri gözlemlenmektedir.

Salgın öncesinde, LGBTİ+ dernek/ topluluk/ kolektif aktiviteleri ve etkinlikleri dışında, katılımcıların sıklıkla sosyalleştiği mekanların çoğunlukla kafe ve barlar olduğu ortaya çıkmıştır. Kafe ve barları sırasıyla; parklar, sinemalar, kuaför ve salonlar, diğer mekanlar ve hamamlar takip etmiştir.

Bu etkinliklerin gerçekleştirilemiyor olması ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, etkinliklerin yapılamıyor oluşunun üzücü hissettirdiğini, sağlık tedbirleri kapsamında yapılmamasının anlaşılabilir olduğunu ancak hâlihazırda kısıtlı olan sosyalleşme alanlarının erişilemez oluşunun kendilerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

“Deneyimlerimi daha fazla kişiyle paylaşıp diğer kişilerin deneyimlerini dinleyemiyor olmak kendimi eksik hissettiriyor. Başka insanların özellikle de LGBTİ+ bireylerle deneyim aktarımında bulunmayı kendi adıma çok önemli buluyorum çünkü benim yaşadığım bir şeyi yaşayıp da kendini yalnız ve kimsesiz hisseden biriyle ortak bir nokta oluşturmak, o kişiye yardım etmek veya benzer durumlarda olduğum kişilerden yardım alabilmek bana çok iyi geliyor.”

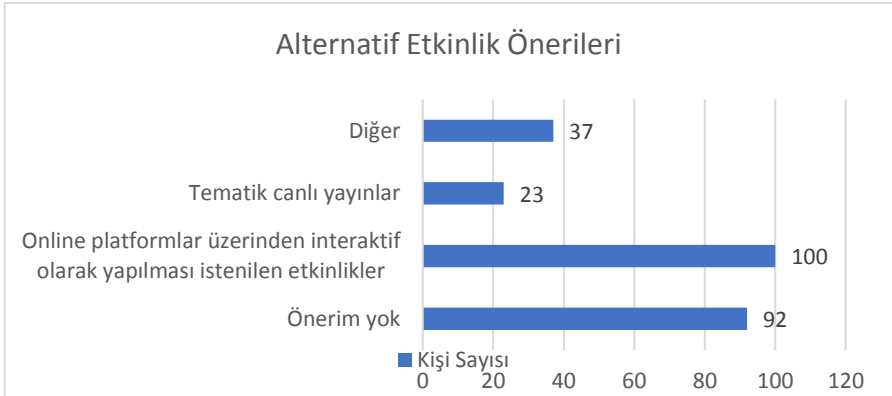
“Etkinlikleri gerçekten özledim çünkü farkında olmadan herkes birbirine destek oluyor.”

“Aile baskısı yüzünden her seferinde katılmak isteyip katılamamıştım. Artık bunu aştığımı fark ettiğim an da salgın çıktı... Çok kötü hissettiriyor.”

“Etkinliklere katılmadığım halde internetten takip ediyordum ve bu durum istediğim zaman örgütlenebileceğim izlenimini doğuruyordu. Şu an LGBTİ+ toplumuna yapılan saldırılar sebebiyle, salgın sonrası örgütlenme için endişe duyuyorum.”

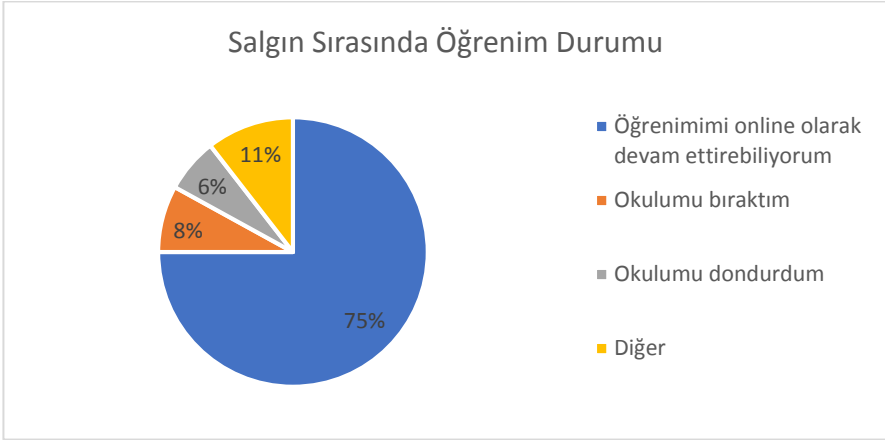
COVID-19 salgını sırasında gerçekleştirilemeyen etkinliklere alternatif önerileriniz varsa paylaşır mısınız?

Katılımcıların %64'ü alternatif önerileri belirtmişlerdir. Gelen önerilerin dağılımı aşağıdaki gibi olmuştur:

8. EĞİTİM DURUMU

Bu bölüme ilişkin sorulardan elde edilen veriler şu şekildedir:

Bu soruya yanıt veren 200 katılımcının %75'i (150 kişi) öğrenimini online olarak devam ettirebildiğini, %8'i (16 kişi) okulu bıraktığını, %6'sı (13 kişi) ise okulunu dondurduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte katılımcıların %11'i (21 kişi) soruya diğer seçeneği içerisinde verilen bazı yanıtlar aşağıda yer almaktadır:

“Homofobik baskılar yüzünden okuduğum şehri terk etmek zorunda kalmıştım yıllar önce zaten ama kayıdım duruyor.”

“Lise mezunuyum üniversite sınavını bu sene erteledim bir sonraki seneye gireceğim.”

“Açık lise okumaktayım.”

“Mezun oldum.”

“Böyle bir dönemde eğitime devam edecek güç bulamıyorum. Zorla devam etmeye çalışmak da anlamsız geliyor. Sene kaybetmek zorunda kalacağım.”

“Öğrenime verilen ödevleri psikolojik nedenle yapamadım.”

“Şu an öğrenimimi çevrimiçi olarak devam ettirebiliyorum, ancak bir bilgisayara ve internete erişimim vize ödevlerimin son tarihine bir hafta kala ancak oldu ve bu da maddi açıdan bizim için büyük bir yükü.”

“Tedavi gördüğüm için okula ara verdim.”

“Online derslere devam etmedim, ödevlerimi yapma motivasyonunu da kaybettim.”

“Sınıf tekrarı yapmaya karar vererek online öğretime katılmıyorum.”

Online olarak eğitiminize devam ediyorsanız ne gibi zorluklarla karşılaşyorsunuz?

Soruya verilen toplamda 131 yanıtta; en çok karşılaşıldığı dile getirilen güçlükler şu şekildedir: internet bağlantısı sorunları (17 kez), odaklanma zorluğu (16 kez), eğitimin verimsizliği/etkisizliği (15 kez) ve motivasyon düşüklüğü (14 kez). Yanı sıra dile getirilme sıklığı bakımından en çok karşılaşılan güçlükler arasında üniversite/öğretim sistemi altyapısına ilişkin sorunlar (11 kez), ev ortamının uygunsuzluğu (10 kez), ders yükünün fazlalığı (9 kez), uygulamalı derslerin devam ettirilememesi/öğrenilememesi (6 kez), eğitim materyallerinin sağlanamaması (6 kez) ve öğretim görevlileri, sınıf arkadaşları ve idari personelle iletişim sorunları (6 kez) bulunmaktadır. Yanı sıra 7 katılımcı herhangi bir zorluk yaşamadığını belirtmiştir. Aşağıda katılımcıların deneyimlerine ilişkin ifadeler yer almaktadır:

“Ders veren öğretim görevlilerinin hepsi online ders anlatmıyor ve materyal sağlamıyor, kendi kendime çaba göstermem gerekiyor. İnternete erişimim var ancak kaliteli değil ve online derslerde kesilebiliyor. Çok fazla ödev veriliyor ancak ödevleri yapabilmemiz için yeterli bilgiye sahip olup olmadığımız, yeterli eğitim verilip verilmediği her hoca tarafından gözetilmiyor. İçinde bulunduğum stresli ruh halinden dolayı eğitimime odaklanmakta zorlanıyorum.”

“Güzel sanatlarda resim okuyorum ve normalde atölye ortamında birebir uygulamalı olması gereken dersler hızlandırılmış ve yoğun bir şekilde evden bekleniyor. Zaten psikolojik olarak iyi değiliz, bir yığın proje ve ödev bekliyor. Bunaldım.”

“Hocalarla olan iletişim zayıfladı. Derslere olan ilgimi ve motivasyonumu kaybettim. Bu yüzden derslere katılmadım ve sadece sınavlara çalıştım. Pratik derslerime video izleyerek devam ettik ama neredeyse hiçbir şey öğrenmedim.”

“Evde internet sıkıntı ancak elimden geldiğince katılmaya çalışıyorum bu durum biraz germiyor da değil beni.”

“İnternete bağlanma sıkıntısı yaşıyorum bazen, evde ailem tarafından dersteysen rahatsız ediliyorum.”

“Derslerden istediğim verimi alamıyorum ve kendimi derslere odaklama konusunda sorun yaşıyorum.”

“Bilgisayarım olmadığından ve şu durumda edinmem de mümkün olmadığından süreci telefonla yürütmeye çalışıyorum. Bu da istenen verimin alınamaması anlamına geliyor.”

Öğrenim durumunuzda yaşadığınız değişikliğin nedenlerini ve sizi nasıl etkilediğini belirtiniz.

Soruya verilen toplamda 145 yanıtta 3’ü sorunun içeriğine dair olmaması sebebiyle analizden çıkarılmıştır. Verilen yanıtlar, “olumlu yöndeki değişimler” ve “olumsuz yöndeki değişimler” ve “ne olumlu ne olumsuz yöndeki değişimler” olarak üç ana kategoride toplanmıştır. Yanıtlarda; olumsuz yönde değişimleri ifade eden toplam 123 ifade yer alırken olumlu yönde değişim ifade eden toplam 14 adet ifade yer almaktadır. Bununla birlikte 17 adet ‘ne olumlu ne olumsuz’ değişim ifade eden yanıt bulunmaktadır.

Katılımcıların verdikleri yanıtlarda en çok ifade edilen güçlüklerin ise “eğitim kalitesine ilişkin sorunlar” (verimsizlik, online eğitimin yetersizliği vb.), “psikolojik iyi oluş halinin olumsuz etkilenmesi” (kaygı, stres, iç kapanma, yıpranma vb.), “motivasyon düşüklüğü” ve “odaklanmada

güçlük” olduğu belirtilmiştir. Yanı sıra “öğrenim süresinde uzama ve kayıplar”, “sosyalleşememe”, “ödev yükünün fazlalığı” ve “öğretim görevlilerinin beklentilerinin zorlayıcı olması” diğer güçlük sebepleri olarak görülmektedir. Aşağıda bazı katılımcıların deneyimledikleri olumsuz değişimlere ilişkin ifadeler bulunmaktadır:

“Bu durum açıkçası strese sokuyor beni öğrenim sürecimin uzayacağına dair endişelerim var.”

“Pandemi nedeniyle evden eğitim görüyorum. Yeterli ve kaliteli bir eğitim sağlanamadığı için kendimi gerçekleştirme konusunda endişelere sahibim. Evde olduğum için sosyalleşemiyorum ve hem motivasyonumu hem bireysel iyi oluş halimi kötü etkiliyor.”

“Mezun olmam ertelendi.”

“Ders çalışmakta oldukça zorlanıyorum. Konsantrasyon güçlüğü çekiyorum.”

“Daha büyük bir baskı hissediyorum. İlk başta çalışmadığım her an suçlu hissediyordum çünkü hocalarım saat gözetmeksizin mail atıp, çalışmamız gerektiğini söyleyip dersin içeriğini daha ağır bir hale getiriyordu.”

“Online eğitime geçildi ve derslerden verim alamıyorum. Öte yandan online sınavlarda kopya çekilmesi de beni üzüyor ve haksızlığa uğramış hissediyorum.”

Olumlu yönde olduğu ifade edilen değişimler ise çoğunlukla “okul ortamından uzaklaşma”, “motivasyonu arttırma” ve “psikolojik iyilik haline olumlu katkıda bulunma” olarak ifade edilmiştir. Bu yönde değişim bildiren bazı katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Aile evinden derslere katılmam motivasyonumu arttırdı.”

“Yani okuldaki insanları artık görmüyorum ve bu güzel bir şey.”

“Okula gitmemek yani derslere evden katılmak okuldaki ortamdaki uzaklaşmamı sağladı. Bu da psikolojimi olumlu etkiledi.”

“Benim için iyi oldu zira okula gitmekte sıkıntı çekiyordum İstanbul’da kalabalıkta okulda, bahçede amfide vs. ama bu şekilde bir nevi fanus eğitimi daha çok odaklanmamı ve istikrarlı bir şekilde eğitimimi odağıma almayı başardı diyebilirim.”

Online eğitim sürecinde herhangi bir olumlu ya da olumsuz değişim bildirmeyen katılımcılardan bazılarının ifadeleri ise şu şekildedir:

“Karantina öncesi zaten derslerim iyi değildi, bu süreçte de bir şey değişmedi bu yüzden.”

“Salgın nedeni ile eğitime ara verildi, okulumu sevmediğim için beni etkilemedi.”

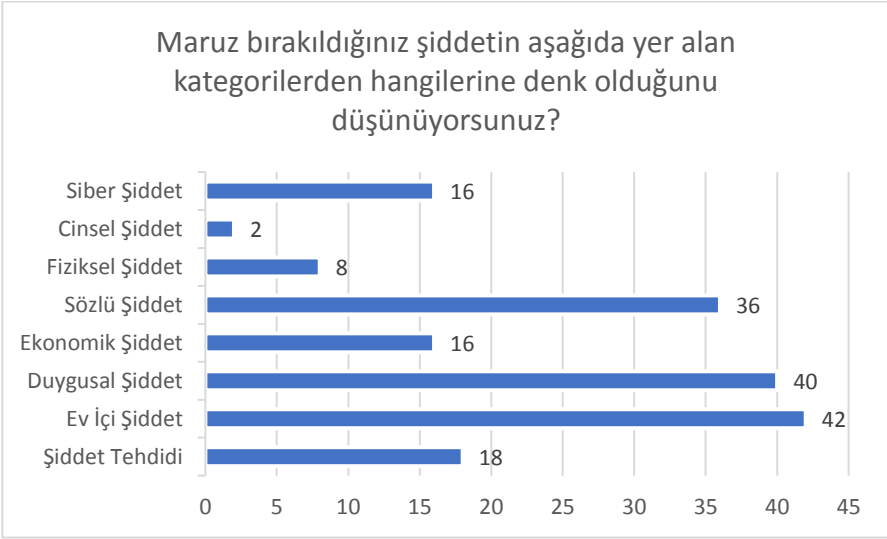
“Etkilemiyor.”

9. ŞİDDET DENEYİMİ

Araştırmaya göre COVID-19 pandemisinde LGBTİ+ topluluğunun şiddet deneyimi aşağıdaki gibidir.

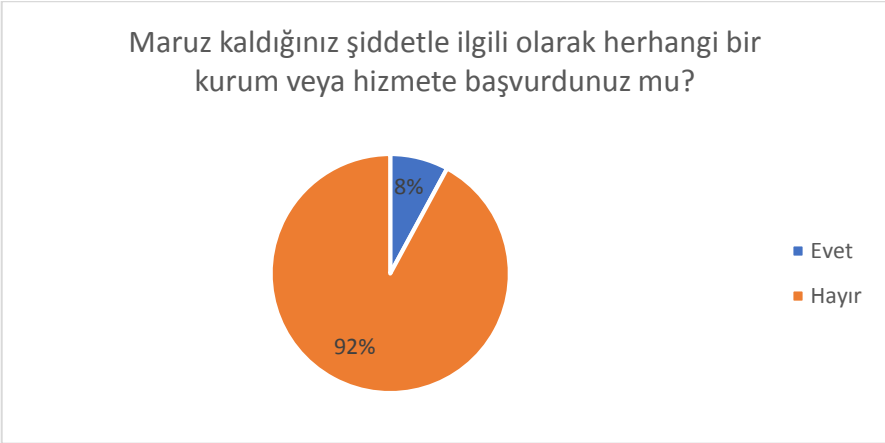
Araştırmaya katılan 76 kişi pandemide şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Bu kişiler katılımcıların %30,3'ünü oluşturmaktadır. Şiddete maruz kalan kişilerin %24'ü non-binary, %29'u kadın %40'ı erkek ve %7'si ise kendini akışkan, cinsiyetsiz, genderfluid, genderqueer olarak tanımlamaktadır. Bu kişilerin %13'ü kendini lezbiyen, %31'i gey, %36'sı bi+, %9'u non-binary eşcinsel, %5'i heteroseksüel ve %6'sı kendini androseksüel, ace+, queer, tanımsız olarak tanımlamaktadır. Şiddete maruz kalan kişilerin %53'ü natrans, %23'ü trans, %24'ü ise “+” (agender, queer, tanımsız, akışkan)'dır. Ayrıca %4'ü de intersektir.

Katılımcılar pandemide bir ya da birden fazla şiddete maruz kaldıklarını belirtmiştir. Verilere göre şiddete maruz kalan katılımcıların %56'sı ev içi, %53'ü duygusal, %22'si ekonomik, %48'i sözlü %12'si fiziksel %3'ü cinsel, %22'si siber şiddete maruz kalmış olup %24'ü şiddet tehdidi almıştır. Şiddete maruz kalan kişiler pandemide maddi bağımlılık yaşadığını ve ekonomik yetersizlik sebebiyle pandemiyi geçirdikleri evlerde çeşitli kısıtlamalar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Teknolojik aletlerden ve sosyal medyadan uzaklaştırılma, heteronormatif söylemlerle kişiye fobik dayatmalar, sağlıklı iletişimin azalması sıklıkla yaşanan hak ihlalleridir.

Katılımcıların %44'ü maruz kaldığı şiddetin LGBTİ+ olmasıyla ilgili olduğunu düşünürken %3'ü bazı şiddetlerin böyle olduğunu düşünüyor. 24 katılımcı maruz kaldığı şiddetin cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğinden bağımsız olduğu düşünürken 16 kişi ise kararsız ya da bilmiyor.

Katılımcıların yalnızca 6'sı maruz kaldığı şiddetle ilgili olarak bir kuruma başvuruda bulunmuştur. Bu kişilerin yarısı da LGBTİ+ olmak bakımından negatif yönde farklı bir muamele gördüklerini belirtmişlerdir. Böyle bir yaklaşım görmediğini belirten kişiler de LGBTİ+ Derneklerinden birine başvurmuş kişilerdir.

10. SONUÇ

COVID-19 pandemisi sürecinde LGBTİ+'ların sağlık, barınma, ekonomi, ruh sağlığı, eğitim, sosyal koşulları ve şiddet deneyimleri bakımından durumlarını belirlemeyi hedefleyen çalışmanın analizleri ışığında bu alanlara ilişkin çeşitli sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Sağlık alanında elde edilen verilere göre COVID-19 pandemisinde LGBTİ+ topluluğunun %23'ü sağlık hizmetlerine ve ilaca erişimde sorun yaşamıştır. Özellikle polikliniklerin 1 Haziran 2020 tarihinden önce kapalı olması ve pandemiye dair kaygıdan dolayı sağlık hizmetlerine erişimde çekinceler olmuştur.

Katılımcıların en sık iletmiş sorunlar ise 'psikiyatri biriminin randevularının ertelenmesi, beden uyum sürecinde olan trans kişilerin ilaç yazdırılmaması ile HIV ve HPV testleri ve ilaçlarının alınmaması olmuştur. Cinsel yolla bulaşan enfeksiyon belirtileri olan katılımcılar, pandemi sürecinde sağlık kuruluşlarına gidemediklerini iletmişlerdir.

Katılımcıların %32'si pandeminin kendi sağlık durumlarını olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Bu kişilerin %94'ü psikolojik iyilik hallerinin olumsuz yönde etkilendiğini, anksiyete ve depresyonla ilişkili sorunların arttığını iletmiştir. Tüm dünyada sağlık sistemlerini zorlayan ve psikolojik sağlık da dahil olmak üzere toplum sağlığı riski olan pandeminin LGBTİ+'ların sağlığı üzerine negatif ve yıkıcı bir etkisi olduğu düşünülmektedir.

Barınma alanında elde edilen verilere göre COVID-19 pandemisi için alınan sokağa çıkma yasağı önlemi, kişisel karantina önlemleri ve bazı sektörlerin çalışmayı durdurmasına bağlı olarak işsiz kalınması gibi maddi sonuçlar LGBTİ+'ları mevcut yaşam alanlarını değiştirmeye zorlamıştır. Katılımcıların %38'i yaşadıkları yerlerden çıkmak zorunda kalmış, bu kişilerin %68'i de şehir değiştirmek zorunda kaldığını belirtmiştir. Araştırma, hane değiştirmek zorunda kalan LGBTİ+'ların genellikle büyük şehirlerden küçük şehirlere geçtiğini göstermektedir. 35 katılımcı öğrenci yurtlarından çıkmak zorunda bırakıldıkları için ebeveyn, kardeş ya da akrabalarının evlerine dönmek durumunda kalmış ve 31 katılımcı da kira ödedikleri evlerden çıkıp kira ödemedikleri evlere yerleştiklerini belirtmişlerdir.

Pandeminin ekonomik sonuçlarının etkili olduğu barınma durumu değişiklikleri, LGBTİ+'lar için varoluşlarına bağlı maruz kaldıkları pek çok sorunu da gündeme getirmiştir. Atanmış aileleri tarafından ayrımcılığa ve şiddete maruz kalan LGBTİ+'ların "eve dönüş"leri onları pandemi nedeniyle pek çok insanın yaşadığı kaygının yanı sıra açılmak ve cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğini özgürce yaşama haklarının engellendiği ve baskılandığı bir alana itmiştir. Araştırmaya katılanların 35'i öncesinde cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğini açık bir şekilde yaşadığı evlerde yaşarken pandemi sürecinde yaşadıkları evlerde açık olmadıklarını belirtmişlerdir. Birlikte yaşadıkları kişilere LGBTİ+ olmak bakımından açık ya da kapalı olmak, yalnızca kişilerin özgürce yaşama hakkını kaybetmelerine yol açmamış, bazı vakalarda hayati risk haline dönmüştür. Nitekim bu durumu "Şiddet Deneyimi" bölümünde incelemek mümkündür.

Ekonomi alanında pandeminin LGBTİ+ topluluğunun üzerine etkisine bakıldığında, katılımcıların %61'inin pandemi öncesinde çalışmadığını bu nedenle ekonomik durumlarında bir değişiklik olmadığını belirttikleri görülmüştür. Pandemi öncesi çalışmayan kesimin büyük bir çoğunluğunun öğrenci olduğu belirlenmiştir. 37 katılımcı salgın öncesindeki işine devam ettiğini belirtirken, 4 kişi işten ayrıldığını, 5 kişi ise işten çıkarıldığını belirtmiştir. 17 katılımcı ücretsiz izne ayrılırken sadece 4 katılımcı ücretli izne ayrılmış, 34 kişi ise belirtilen durumlar dışında değişiklikler olduğunu belirtmişlerdir. Bu değişiklikleri belirten kişiler sahne alanlar, performans sanatı yapanlar, seks işçiliği yapanlar ve dönemsel çalışanlar olmuş, pandemiden kaynaklı ekonomik durumlarının değiştiğini eklemiştir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında zorunlu ücretsiz izne çıkarılma veya kronik hastalığı olduğu için ücretsiz izne çıkma söz konusu olmakla birlikte eğlence sektörü çalışanları ve seks işçileri, işlerini tamamen kaybettiklerini belirtmişlerdir. Özellikle seks işçilerinin verdiği yanıtlarda sağlık tedbirleri kapsamında çalışmak istemeyenler olduğu gibi mecburen çalışmaya devam ettiğini belirtenler de olmuştur.

Salgının, katılımcıların bir kısmının ekonomik durumu üzerine etkisi olumsuz olmuştur. Katılımcıların %23'ü ekonomik durumlarının değişimi ile ilgili paylaşımda bulunmuştur. Paylaşımlara bakıldığında pandeminin terapiye gidemeyen veya sayısını azaltan, gelecek planlarını, eğitim ve iş

hayatlarını tamamen değiştirmek zorunda kalan katılımcılar olduğu gibi temel gıda ve hijyen malzemelerine erişemeyen katılımcılar da olmuştur.

Katılımcıların %25'i aynı ve/veya nakdi yardımlara başvurduğunu belirtmiş, hizmetlere başvuran kişilerden 1 kişi olumlu dönüş aldığını belirtirken, 15 kişi olumsuz dönüş aldığını, geriye kalan kişiler ise henüz bir dönüş almadıkları belirtmişlerdir. Desteğe başvuran kişilerin %42'si e-devlet üzerinden destek başvurusu yaptığını belirtmiştir. Katılımcıların %27'si belediyelere, %21'i Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na ve %9'u sivil toplum kuruluşlarına başvurduklarını belirtmişlerdir.

Ruh sağlığı alanında elde edilen verilere göre araştırmaya katılan LGBTİ+'ların genel olarak pandemi sürecinde, sürecin öncesine kıyasla psikolojik iyilik hallerini 'daha olumsuz' olarak değerlendirdiği görülmüştür. Bununla birlikte katılımcıların pandemi öncesi (%75,7) ve sırasında (%88,8) çoğunlukla psikolojik destek almadığı/alamadığı kaydedilmiştir. Pandemi öncesinde psikolojik destek alan katılımcıların ise %59'unun aldığı desteği almadığı/alamadığı, süreç içerisinde ise destek almaya başlayan yalnızca 4 kişi olduğu görülmektedir.

Pandemi süreci öncesinde en çok destek alınan kurumlar devlet kurumları iken pandemi sırasında en çok destek alınan kurumlar özel sektöre bağlı kurumlar olarak görülmektedir. Pandemi sırasında, öncesi döneme kıyasla katılımcıların destek aldıkları/alabildikleri kurumlar azalmakla birlikte en çok devlete bağlı kurumlardan destek alan katılımcılar desteklerini kaybetmişlerdir. Bununla birlikte sivil toplum kuruluşlarının pandemi sırasında öncesine kıyasla destek sağlamak bakımından sorun yaşamadığı görülmüştür.

Pandemi öncesinde ve sonrasında en çok destek alınan uzmanların psikologlar ve psikiyatristler olduğu görülmekle birlikte pandemi sırasında öncesi döneme kıyasla en çok destek alınan uzman grubu psikologlar olarak görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların başvuru nedenleri hem pandemi öncesi hem sırasında 'anksiyete' ile ilişkili sorunlar ve pandemi öncesi dönemde depresif duygu durumuyla ilişkili sorunlar olarak belirtilmiştir. Katılımcıların en çok yaşadığı güçlüklerden bir diğeri ise 'aile yanında kalma zorunluğu' olarak göze çarpmaktadır.

Sosyal etkiler alanında ise COVID-19 pandemisinin tüm dünyadaki sosyalleşme pratiklerine etkisi düşünüldüğünde, pandemi ile birlikte alışkanlıkların değişmesi, kafe/barların kapanması, evde karantina önlemleri uygulanması vb. uygulamalar gündeme gelmiştir. Sosyal bir varlık olan insanın sosyalleşme rutini zorunlu olarak değiştiğinde endişe ve kaygı ile birlikte yalnızlık hissinin de arttığı görülmüştür.

Araştırmaya göre pandemi LGBTİ+ topluluğunu sosyal açıdan olumsuz etkilemiştir. Öncelikle LGBTİ+'ların en sık sosyalleştiği yerler olan kafe ve barların uzun süre kapalı kalması, parkların limiti kullanımında olması, sinema, kuaför ve salonların kapalı olması öznelere olumsuz etkilemiş, yalnızlık hissini arttırmış ve anksiyete düzeyini yükseltmiştir. Araştırmaya göre çoğu kişi sağlık tedbirlerini anlamlı bulsa da katılımcıların çoğu fiziksel sosyalleşmenin hayatlarından çıkışını olumsuz değerlendirmiştir.

Cis-Heteronormatif toplumlarda LGBTİ+'ların yaşadıkları baskılar düşünüldüğünde, öznelere birbirleriyle sosyalleşmesi hem kimlik inşasında hem de kişinin özgüveninin artması ve güçlenmesi bakımından oldukça önemlidir. Bu bağlamda bakıldığında LGBTİ+'lar için halihazırda oldukça sınırlı sayıda olan sosyalleşme alanlarının belirsiz bir süre için kapatılması bir kayıp sürecidir. Salon ve toplu etkinliklerin yasaklanması, özellikle LGBTİ+ dernek/topluluk/kolektiflerinin etkinliklerinin fiziksel olarak durmuş olması da pandeminin LGBTİ+'ların sosyalliği üzerine olumsuz etkilerinden biridir. Katılımcıların %74'ünün farklı sıklıklarla LGBTİ+ örgütlerinin aktivitelerine katıldıkları görülmektedir. Katılım gösterilen etkinlikler sırasıyla kültürel/sanatsal etkinlikler, partiler, kamusal alandaki etkinlikler, eğitim ve destek grubu aktiviteleri olmuştur. Pandemi sürecinde tüm bu etkinliklerin yapılamıyor oluşu LGBTİ+'ları hem sosyal hem de psikolojik açıdan olumsuz etkilemiştir. Özellikle destek gruplarının durması, LGBTİ+'ların kısıtlı olan destek erişimlerini daha da kısıtlı ve erişilemez bir yere getirmiştir.

Sonuç olarak, LGBTİ+'ların hem kimlik inşasında rol oynayan hem de kişileri güçlendiren sosyalleşme etkinliklerinin pandemi tedbirleriyle kısıtlanması topluluğu olumsuz etkilemiş, yalnızlık hissini arttırmış ve kişilerde umutsuzluk yaratmıştır.

Eğitim durumuna ilişkin veriler incelendiğinde ise COVID-19 pandemisi sırasında katılımcıların büyük çoğunluğunun (%75) online olarak eğitimini devam ettirebildiği görülmekle birlikte hem online eğitime hem de genel olarak eğitim yaşantısına ilişkin önemli sorunların yaşandığı görülmektedir. Yaşanan sorunlar arasında teknik sorunlar (internet bağlantısı, eğitim platformu sisteminde yaşanan altyapı sorunları, bilgisayara erişim vb.), bireysel güçlükler (motivasyon düşüklüğü, odaklanma zorluğu, stres, kaygı vb.), eğitim sürecine ilişkin sorunlar (eğitim niteliğinde düşüş, öğretim görevlileriyle iletişim sorunları, ders materyallerinin sağlanamaması, uygulamalı alanlara ilişkin sorunlar) olduğu belirtilmiştir. Online eğitimin yanı sıra eğitim hayatına ilişkin değişikliklerin ise %87 (123 ifade) oranında ‘olumsuz’ yönde olduğu belirtilirken yalnızca %9,9’u (14 ifade) ‘olumlu’ yöndedir. Pandemi sürecinin olumlu ya da olumsuz olarak eğitim hayatına ilişkin değişiklik yaratmadığını belirten katılımcıların ise oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan LGBTİ+’ların okulu bırakma, ara verme, sınava tekrar hazırlanma gibi kararlarla birlikte çoğunlukla öğrenimleri sürdürebildiği ancak buna rağmen eğitim hayatlarına ilişkin olumsuz yönde değişim ve sorunlar yaşandığını söylemek mümkündür.

Son olarak ise *şiddet deneyimine* ilişkin elde edilen veriler ele alındığında katılımcıların %30’u pandemi sürecinde şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Birden fazla şiddet biçimine maruz kaldıklarını ifade eden katılımcıların 42’si ev içi şiddete (aile ya da ev içinde yaşayan bir ya da birden fazla kişiden gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik vb. her türlü şiddet), 40’ı duygusal şiddete (bir kişinin duyguları ve duygusal ihtiyaçlarını o kişiye karşı baskı uygulamak için istismar etmek, yaptırım ve tehdit amacı ile kullanmak), 16’sı ekonomik şiddete (bir kişinin ekonomik kaynaklarını, parasını başka bir kişinin üzerinde bir tehdit ve kontrol aracı olarak kullanılması), 36’sı sözlü şiddete (bir kişiye dönük sözlü bir biçimde düzenli olarak korkutma, sindirme, aşağılama, cezalandırma ve cezalandırma aracı olarak kullanılması), 8’i fiziksel şiddete (bir kişiyi fiziksel güç ya da bir nesne kullanarak hırpalamak, dövmek, yaralamak), 2’si cinsel şiddete (bir kişiyi isteği dışında cinselliğine karşı dolaylı ya da doğrudan cinsel bir eyleme zorlama ve/veya kişiye istenmeyen cinsel sözler söylenmesi), 16’sı

siber şiddete (bir kişinin internet ortamında özel bilgilerini ifşa ederek tehdit edilmesi, aşağılanması, utandırılması, taciz veya işkence edilmesi) maruz kaldığını ve 18'i şiddet tehdidi aldığını belirtmiştir.

Şiddete maruz kalan katılımcıların %44'ü maruz kaldığı şiddetin doğrudan ya da dolaylı olarak LGBTİ+ olmasıyla bir ilgisi olduğunu belirtmiştir. Araştırma sonuçları, kadınların ve LGBTİ+'ların ev içi şiddetin pek çok biçimine maruz kaldığını bir kez daha ortaya koymaktadır. Verilerden hareketle katılımcıların, maruz kaldıkları şiddete merkezi ya da yerel yönetimlerden bir çözüm gelmeyeceğini düşündükleri değerlendirilmektedir. Veri bazında şiddete maruz kalan ve şiddetle ilgili bildirimde bulunan kişilerin yarısını temsil eden 3 kişinin kolluk kuvvetlerine başvuruda bulunduğu halde sonuç alamamasının katılımcıların bu kanaatinin oluşmasında etkili olduğu düşünülebilir.

11. ÖNERİ VE TALEPLER

Tematik olarak belirlenen alanlarda elde edilen bulgu ve sonuçlar ışığında sorunların giderilmesine yönelik bazı öneri ve talepler aşağıda sıralanmaktadır.

Sağlık durumuna ilişkin öneriler:

- Katılımcıların çoğu pandemi sürecinde sağlık alanında kontrollü bir biçimde anonim test merkezlerinin işleyişinin devam etmesini talep etmiştir.
- HIV, HPV vb. ilaçlarının erişimi ve ilaç yazdırma konusunda takip olmalı ve kişilere ilaçları ücretsiz bir şekilde ulaştırılmalıdır.
- Araştırmaya katılan kişilerden maskeye ve hijyen malzemelerine erişemeyenler olmuştur. Bu nedenle maske ve kişisel hijyen malzemeleri LGBTİ+'lar için de ücretsiz ve erişilebilir olmalıdır.

Barınma durumuna ilişkin öneri:

- LGBTİ+'ların olası ev içi şiddete maruziyetinden uzaklaşma alanları olarak görülebilecek öğrenci yurtlarına geri döndürülmesi için pandemi koşullarına uygun olarak yurtların hizmete girmesi ve bir kısmının karantina bölgesi olmaktan çıkarılması önerilmektedir.

Ekonomik duruma ilişkin öneriler:

- Pandemi sürecinde işsiz kalan, ücretsiz izne çıkarılan kişilere koşulsuz olarak yaşam standartlarını sürdürebileceği gerekli desteklerin sunulması önerilmektedir.
- Belediyeler ve merkezi yönetim tarafından verilen temel gıda ve hijyen malzemesi yardımlara birlikte, ekonomik destek yardımlarının da LGBTİ+'lar için erişilebilir ve kapsayıcı olması gerekmektedir.
- Kayıtlı veya kayıtsız, seks işçiliği yapan kişilere temel gıda ve hijyen malzemesi yardımlarının yapılması ve ekonomik destek verilmesi önerilmiştir.

- Performans sanatçıları, müzisyenler ve gece sektörü ile birlikte eğlence sektöründe çalışan ve işini kaybetmiş/işine son verilmiş kişiler için ekonomik destek sağlanmalıdır.
- Öğrenci olan ve part-time veya dönemsel olarak kafe/barlarda çalışan kişilere iş kaybından kaynaklı ekonomik destek sunulmalıdır.
- LGBTİ+ dernek/topluluk/kolektifler LGBTİ+'lara ekonomik destek sağlamada daha etkili ve erişilebilir planlamalar yapmalıdır.

Ruh Sağlığı durumuna ilişkin öneriler:

- Pandemi sürecinden psikolojik olarak olumsuz etkilenen ve halihazırda süreç içerisinde destek alanların önemli bir bölümünün desteğini kaybettiği katılımcı grubundan hareketle LGBTİ+'lara yönelik psikolojik ve psikiyatrik destek imkanlarının (psikoterapi ve farmokoterapi) özellikle devlet kuruluşları tarafından ücretsiz şekilde sağlanması önerilmektedir.
- LGBTİ+'lar için sorun alanları olarak görünen anksiyete ve depresyon ile ilişkili sorunlara yönelik birincil, ikincil ve üçüncül önleme ve müdahale programları geliştirilerek kamu kurum ve kuruluşlarında uygulanabilir hizmetler sunulmalıdır.
- Araştırma sonuçları ışığında en çok tercih edilen uzmanlar olan psikologlar ve psikiyatristler ile LGBTİ+'larla çalışmak bakımından destekleyici ve geliştirici eğitimler, süpervizyon çalışmaları ve sertifikasyon çalışmaları devlet kurumları, enstitüler ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla gerçekleştirilebilir.
- Üniversitelerin ilgili departmanlarında LGBTİ+'larla çalışmak özelinde ders içerikleri hazırlanabilir.
- Toplumsal olarak LGBTİ+'ların ayrımcılığa ve herhangi bir türde şiddete maruz kalmasının önüne geçebilecek her türlü yasa, bilgilendirme çalışması, demokratik katılımın artırılmasını sağlayan araçlar, gruplar arası teması arttıracak çalışmalar LGBTİ+'ların ev içerisinde yaşadığı sorunların ortadan kalkmasına katkı sağlayacaktır.
- Ailelerin psiko-sosyal destek alabileceği özellikle belediyeler ve aile ve sosyal politikalar birimlerinde LGBTİ+'ları güçlendirecek çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Sosyal etki durumuna ilişkin öneriler:

- Katılımcılardan öneri sunan kişilerin talepleri doğrultusunda; sosyalleşme alanında dernek, topluluk ve kolektiflerin kişilerle daha sık iletişimde bulunması, online etkinliklerde çeşitlilik artması ve kapsayıcı olması, psiko-sosyal destek mekanizmalarının erişilebilir olması önerilmektedir.
- Online yapılan etkinliklerin motivasyon artırıcı, kişilere yalnız olmadıklarını hissettirebilen şekilde tasarlanması, sohbet gruplarının devam etmesi önerileri gelmiştir.

Eğitim durumuna ilişkin öneriler:

Online eğitim platformları ve internete erişim, bilgisayara erişim gibi teknik sorunlar için ilgili bakanlıkların başta olmak üzere yerel otoritelerin öğrencilere eğitim hakkına erişim için imkanlar sağlaması

Eğitime devam etmede ortaya çıkan motivasyon güçlüğü, odaklanmada zorluk, stres ve kaygı gibi olumsuz duygusal ve bilişsel değişimler göz önünde alınarak eğitim programlarının hazırlanması ve uygulamalara yer verilmesi ile öğrencileri destekleyici uzaktan erişilebilen danışmanlık hizmetleri sağlanması

Eğitimin niteliğinde yaşandığı belirtilen düşüş, verimsizlik, öğrenme ve anlamada güçlük gibi sorunların aşılabilmesi için ders içeriklerinin ve uygulama araçlarının uygun ve form ve araçlarla gerçekleştirilmesine ilişkin araştırma ve politikalar hazırlanması

Bazı LGBTİ+'ların yaşanan değişimi "olumlu" olarak değerlendirmesinde rolü olduğu düşünülen okul çevresindeki ayrımcı tutum ve davranışlara maruz bırakılmaktan korunma için eğitim kurumları bünyesinde eğitim, LGBTİ+ öğrencileri destekleme, ayrımcılığa karşı yaptırımları içeren politikalar hazırlanması ve uygulanması

Spesifik olarak ev ortamının ders çalışmaya uygunsuzluğu ve LGBTİ+'lar için 'güvenli olmayan' bir alan olabileceği sonuçlarından hareketler ev dışında eğitimi sürdürebilmeyi sağlayan alanların ilgili ülke düzeyi ve yerel otoritelerce sağlanması

Şiddet deneyimi durumuna ilişkin öneriler:

- İstanbul Sözleşmesinin uygulanması gerekmektedir.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi göz önünde bulundurularak cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dair özel düzenlemeler yapılması gerekmektedir.
- Eşit yurttaşlık hakkına bağlı kalınarak politika yapılmalıdır.
- Yerel ve merkezi yönetimlerin, şiddete karşı korunmaya ihtiyacı olan LGBTİ+'lar için sığınma evleri açmaları gerekmektedir.
- Yerel ve merkezi yönetimlerin LGBTİ+ kişilerin ekonomik bağımsızlıklarını elde edebilmeleri için istihdamda LGBTİ+ kotası koymaları gerekmektedir.
- Eğitim sisteminde toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim, cinsiyet kimliğiyle ilgili olarak temel bilgilerin müfredata eklenmesi gerekmektedir.
- Sivil toplum örgütleri dayanışma ağlarını güçlendirmeleri, insan hakları temelinde LGBTİ+'ların temel hak ve özgürlükleri ile ilgili bilgilendirici materyal ve etkinliklerini arttırmalı ve hizmet sağlayıcılara daha kolay erişebilmek için bir rehber oluşturmalıdır.

Bilgi için:

dernek@genclgbti.org

Danışmanlık için:

danisma@genclgbti.org

0(232) 464 03 30

facebook.com/genclgbti

instagram.com/genclgbti,

twitter.com/genclgbti

www.genclgbti.org

ARAŞTIRMA RAPORU

COVID-19 SALGININDA LGBTİ+
TOPLULUĞUNUN DURUMU

Genç LGBTİ+ Derneği
Alsancak Mah. Kıbrıs Şehitleri Cad. 151/8 Konak, İzmir
dernek@gencigbti.org
www.gencigbti.org
+90 (232) 464 0330